

Заклад вищої освіти «Український католицький університет»

Факультет суспільних наук

Кафедра управління та організаційного розвитку

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до дипломного проекту (магістерської роботи)

магістр

(

**на тему «Впровадження європейських практик для розвитку Асоціації
продовольчих банків «ТАРІЛКА» в Україні»**

Виконала: студентка II курсу, групи СУН21/М
спеціальності 073 «Менеджмент»

Прийма Ю.В.

Керівник: Корнецький А.О., к.е.н., доцент

Рецензент: Найчук-Хрущ М.Б., к.е.н, доцент

Львів – 2023

АНОТАЦІЯ

Прийма Ю.В. Впровадження європейських практик для розвитку Асоціації продовольчих банків «ТАРІЛКА» в Україні: Магістерська робота: (073 «Менеджмент») / Ю.В. Прийма / Український католицький університет. Кафедра управління та організаційного розвитку; Наук. кер: к.е.н., доцент Корнецький А.О. – Львів: УКУ, 2023. – 88 с.

Анотація. У роботі проведено аналіз особливостей діяльності продовольчих банків, підходів до організації та правового регулювання їхньої діяльності у країнах Європи та в Україні; висвітлені юридичні та організаційні аспекти діяльності Асоціації продовольчих банків України «ТАРІЛКА»; розроблені рекомендації щодо відкриття і організації діяльності продовольчих банків “ТАРІЛКА” в Україні, а також щодо правового регулювання продовольчих банків в Україні.

Ключові слова: продовольчий банк, банк їжі, продовольча безпека, продукти харчування, харчові відходи, голод, боротьба з голодом, зменшення харчових відходів.

Abstract. The paper analyzes the peculiarities of food banks, approaches to organization and legal regulation of their activities in European countries and Ukraine; covered legal and organizational aspects of the activity of the Ukrainian Food Banks Association TARILKA; developed recommendations on the opening and organization of activities of food banks "TARILKA" in Ukraine, as well as on the legal regulation of food banks in Ukraine.

Key words: food bank, food security, food, food waste, hunger, fighting hunger, reducing food waste.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОДОВОЛЬЧИХ БАНКІВ	7
1.1. Цілі, функції та організаційні форми продовольчих банків.....	7
1.2. Правове регулювання діяльності продовольчих банків в Україні.....	16
1.3. Правове регулювання діяльності продовольчих банків у країнах Європи.....	23
1.4. Роль продовольчих банків у досягненні Цілей Сталого Розвитку.....	34
РОЗДІЛ 2. ПРОДОВОЛЬЧИЙ БАНК ТА ОБ'ЄДНАННЯ ПРОДОВОЛЬЧИХ БАНКІВ	40
2.1. Аналіз підходів до організації діяльності продовольчих банків у країнах Європи.....	40
2.2. Особливості функціонування ГО «ТАРІЛКА» як першого продовольчого банку в Україні.....	51
2.3. Роль партнерства та співпраці у розвитку ГО «ТАРІЛКА».....	58
РОЗДІЛ 3. СТВОРЕННЯ ТА РОЗВИТОК АСОЦІАЦІЇ ПРОДОВОЛЬЧИХ БАНКІВ УКРАЇНИ «ТАРІЛКА»	66
3.1. Юридичні та організаційні аспекти діяльності Асоціації продовольчих банків України «ТАРІЛКА».....	66
3.2. Рекомендації щодо відкриття і організації діяльності продовольчих банків «ТАРІЛКА» в Україні.....	71
3.3. Рекомендації щодо правового регулювання діяльності продовольчих банків в Україні.....	76
ВИСНОВКИ	86
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	89
ДОДАТКИ	95

ВСТУП

Актуальність теми. В останні роки у світі зростає занепокоєння проблемою втрат продуктів харчування і харчових відходів. За даними Продовольчої та сільськогосподарської організації Об'єднаних Націй (FAO), щороку в усьому світі одна третина їжі, виробленої для споживання людиною, втрачається або витрачається даремно, що становить близько 1,3 мільярда тон на рік вартістю приблизно 1 трильйон доларів США. Більше того: всієї виробленої, але ніколи не з'їденої їжі вистачить, щоб прогодувати два мільярди людей – це більш ніж удвічі більше, ніж кількість недоїдаючих людей у всьому світі [17].

В Україні, яка від 24 лютого 2022 року знаходиться у стані війни з росією після повномасштабного вторгнення останньої, Програма розвитку ООН (UNDP) розглядає чотири можливі сценарії, за найгіршим з яких рівень тих, хто живе за межею бідності, та тих, хто може перетнути межу бідності, може сягнути 90,5%, якщо війна затягнеться протягом наступного року. З цих 90,5%, за найгіршим сценарієм, за межею бідності опиняться 28%, а можуть перетнути межу бідності 62,5% [19]. Водночас, згідно зі статистикою ООН, щороку українці викидають близько 7 млн тон продуктів харчування на смітник [18].

Продовольчі банки виступають як рішення цієї проблеми, оскільки їхня діяльність безпосередньо пов'язана із запобіганням перетворення придатної для споживання їжі у відходи упродовж усього виробничого ланцюга і передачі людям, які потребують продовольчої допомоги.

У світі налічується майже 1,5 тис продовольчих банків, які входять до трьох найбільших мереж продовольчих банків: Global FoodBanking Network (GFN) у Канаді, Австралії, країнах Південної Америки, Південної Африки та Азії; Feeding America у США і Європейська федерація продовольчих банків FEBA) у 29 країнах Європи. Щороку вони розподіляють тисячі тонн їжі між мільйонами людей, які її потребують [8]. Тісна співпраця, консолідація ресурсів і об'єднання зусиль на національному і міжнародному рівні сприяють більш ефективній діяльності продовольчих банків в Європі та світі.

В Україні станом на початок 2023 року діє лише три продовольчі банки, перший з яких працює лише 3,5 роки. Їхніх ресурсів надто мало для того, щоб вирішувати навіть локальні соціальні й екологічні проблеми.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є розробка рішення та інструменти для розвитку асоціації продовольчих банків України, з використанням досвіду європейських продовольчих банків.

Для досягнення цієї мети поставлені такі завдання:

- дослідити теоретичні засади та правове регулювання діяльності продовольчих банків у країнах Європи та в Україні;
- проаналізувати особливості функціонування продовольчих банків та їхніх об'єднань у країнах Європи та в Україні;
- розробити статут та організаційну структуру Асоціації продовольчих банків України «ТАРІЛКА»;
- підготувати рекомендації щодо відкриття і організації діяльності продовольчих банків «ТАРІЛКА» в Україні
- підготувати рекомендації щодо правового регулювання діяльності продовольчих банків в Україні

Об'єкт дослідження – функціонування продовольчих банків.

Предмет дослідження – розвиток асоціації продовольчих банків.

Методи дослідження. У роботі використовувались такі методи дослідження:

- порівняльно-правовий – для аналізу законодавчих актів та інших нормативних документів щодо регулювання діяльності продовольчих банків у країнах Європи та українського законодавства;
- аналізу та синтезу – для оцінювання сучасного стану функціонування мережі продовольчих банків у країнах Європи та в Україні і визначення напрямів розвитку й удосконалення;
- соціологічного дослідження – для складання портрета потребуючих, що звертаються до продовольчого банку «ТАРІЛКА» у Львові, їхніх реальних потреб і соціальних та економічних умов життя;

- описового моделювання та узагальнення – для розробки статуту Асоціації продовольчих банків України «ТАРІЛКА», рекомендацій щодо відкриття і організації діяльності продовольчих банків «ТАРІЛКА» в Україні, а також рекомендацій щодо правового регулювання діяльності продовольчих банків в Україні.

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів.

Теоретичне значення отриманих результатів полягає в тому, що основні положення кваліфікаційної роботи є внеском у становлення та розвиток Асоціації продовольчих банків України «ТАРІЛКА» і поширення культури продовольчих банків в Україні. Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості використання їх діючими продовольчими банками, а також тими, що будуть створюватись в Україні в майбутньому, для оптимізації процесів їхнього відкриття та розвитку.

Опис структури роботи. Логіка проведеного дослідження зумовила структуру роботи: вступ, три розділи (десять підрозділів), висновки. Загальний обсяг роботи – 88 сторінок. Список використаних джерел має 62 найменування.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОДОВОЛЬЧИХ БАНКІВ

1.1. Цілі, функції та організаційні форми продовольчих банків

За оцінками Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (FAO), у всьому світі близько 14% виробленої їжі втрачається між збором урожаю та роздрібною торгівлею, і 17% загального світового виробництва їжі витрачається даремно (11% - у домогосподарствах, 5% - у громадському харчуванні та 2% - у роздрібній торгівлі) [14].

Продовольчі банки прагнуть забезпечити зв'язок між надлишком і потребою, створюючи та сприяючи інфраструктурі, яка дозволяє збирати та перерозподіляти надлишки їжі, яка не підлягає продажу. Ця інфраструктура є продовженням ланцюжка постачання харчової промисловості, тобто, по суті, створює благодійний ланцюжок дистрибуції з використанням продуктів, які втратили свою комерційну цінність, але зберегли свою корисність і придатність до споживання. Цей благодійний канал наслідує комерційний канал у тому, що інфраструктура харчового банку гарантує всю відповідну безпеку харчових продуктів, управління запасами та регулятивний нагляд, що стосується доставки, зберігання, обробки та розповсюдження їжі [15, с.2].

У багатьох країнах продовольчий банк також прагне співпрацювати з державним сектором, приватним сектором і громадянським суспільством, щоб відстоювати відповідні ініціативи державної політики, щоб сприяти створенню середовища, сприятливого для активної участі всіх секторів у боротьбі з проблемами харчового забезпечення населення.

Продовольчі банки оберігають надлишки їжі від перетворення у харчові відходи. Незважаючи на ефективну логістику та практику в харчовій промисловості, деякі продукти так і не доходять від виробника до столу споживача. Незалежно від того, чи це негарні зовні овочі чи фрукти, надмірне виробництво їжі, неякісні товари, зміна упаковки, сезонні товари чи товари з

коротким терміном придатності – усі ці продукти харчування зазвичай викидаються на смітник (рис. 1.1.1). Їх називають надлишковою їжею, тобто доброю та їстівною їжею, яку з різних причин не можна продати через традиційні канали збуту. Рятуючи цю їжу від викидання, продовольчі банки діють як мережа безпеки, яка допомагає харчовій промисловості зменшити харчові відходи.

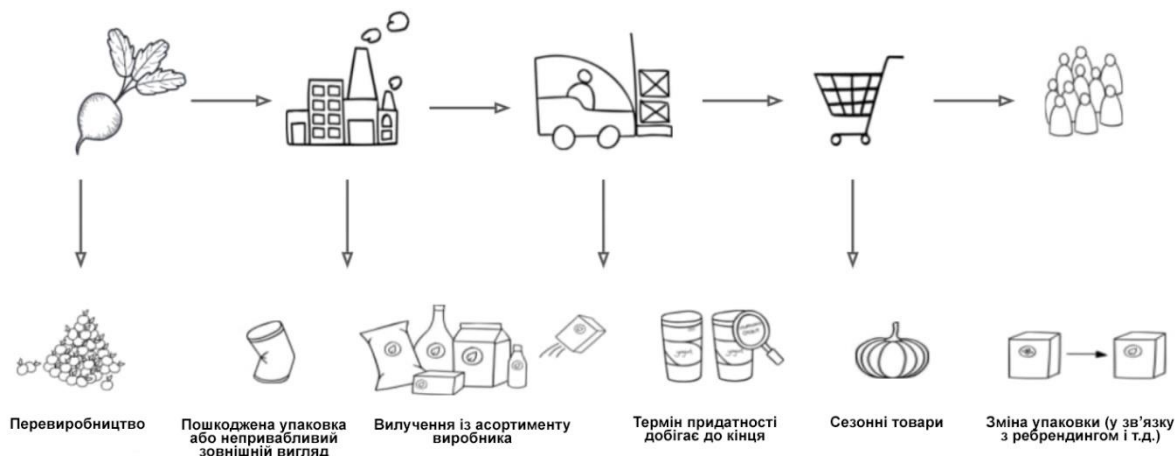

Рис. 1.1.1. Категорії надлишкової їжі

Джерело: [32]

З моменту заснування першого у світі продовольчого банку у Фініксі, штат Арізона, США в 1967 році [16], концепція поширилася по всьому світу. Сотні банків їжі були створені в громадах по всьому світу, щоб відтворити цей важливий інструмент у боротьбі з голодом, недоїданням і харчовими відходами. Дослідивши різні підходи до організації діяльності банків їжі у всьому світі, Global FoodBanking Network виділяє п'ять основних характеристик продовольчих банків:

1. відсутність дискримінації у наданні допомоги потребуючим
2. надання допомоги великій кількості потребуючих
3. отримання значної частини продуктів харчування для подальшого розподілу серед потребуючих від комерційних організацій чи уряду
4. робота у форматі неприбуткових громадських організацій
5. залежність від підтримки стейкхолдерів на місцевому і/або національному рівні (рис.1.1.1).

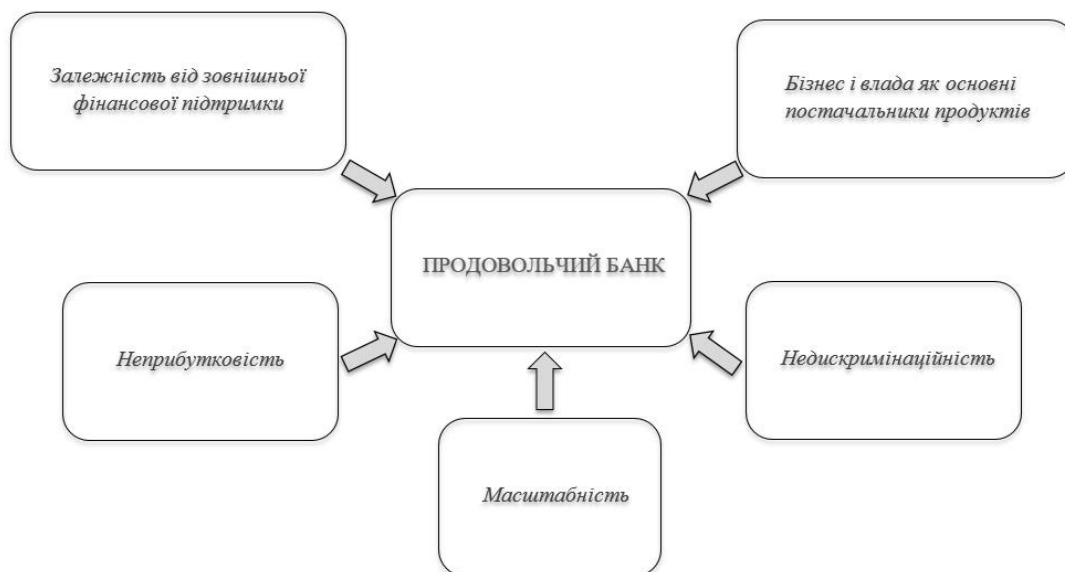

Рис. 1.1.1. Основні характеристики продовольчих банків

Джерело: розроблено автором на основі [16, с.4]

Науковці виділяють п'ять категорій потребуючих, що звертаються за допомогою до продовольчих банків:

- ті, хто (ледве) справляється, для кого лише одна непередбачена витрата або подія може спровокувати фінансову кризу. Такі непередбачені витрати можуть включати: витрати, пов'язані з охороною здоров'я, появою додаткових співмешканців або поломкою автомобіля чи приладу. Розрив стосунків також може спричинити нові форми труднощів.
- ті, що мають від'ємний грошовий потік, у зв'язку з чим щоденне існування можна забезпечити лише шляхом накопичення подальшої заборгованості та боргу;
- ті, хто має комплекс проблем, які можуть включати зловживання наркотиками, алкоголем та азартними іграми, проблеми домашнього насильства, заборгованість та/або погані навички управління грошима;
- ті, що втратили допомогу, на яку вони мають право; і
- ті, хто відмовився від державної соціальної підтримки. Це невелика залишкова група людей, які з різних причин не співпрацюють з державними установами. Це може бути через незнання, нерозуміння,

страх або недовіру до системи, а інші можуть просто не бажати отримувати підтримку.

Таким чином, ці люди живуть на рівні прожиткового мінімуму (окрім тих, чия орендна плата та інші базові витрати на життя регулярно перевищують дохід), і схоже, що часто саме фінансова криза штовхає домогосподарство за межу бідності, де харчування є ключовою проблемою виживання [13, с. 68-69].

Важливо зауважити, що хоча продовольчі банки протягом тривалого часу розглядалися як інструмент допомоги тим, хто перебуває у короткостроковій кризі, ними все частіше користуються ті, хто зазнає тривалої депривації, причому багато одержувачів продовольчих банків використовують продовольчі банки так часто, як тільки можуть, залишаючись без інших джерел харчування. Однак така статистика зайнятості є дещо оманливою, оскільки офіційне зниження безробіття збіглося з розширенням економіки з низькими зарплатами. Тому ще однією тенденцією у розвитку продовольчих банків сьогодні є те, що внаслідок сучасних умов зайнятості бідні працівники все частіше звертаються за благодійною продовольчою допомогою [13, с.54].

Робота продовольчих банків проводиться на таких принципах:

- принцип некомерційної діяльності – здійснюється шляхом вільного придбання продовольства і його вільного поширення;
- принцип надання їжі нужденним через благодійні організації;
- створення зв'язків між організаціями, установами і людьми відповідно до принципу аполітичного й світоглядного різноманіття;
- надання допомоги місцевим громадам [6, с. 48-49].

Одним з основних принципів продовольчого банку є гнучкість концепції, що дозволяє активістам адаптувати модель до унікальних потреб та обставин середовища, в якому працюватиме продовольчий банк. Серед базових операційних моделей діяльності продовольчих банків Global FoodBanking Network виокремлює наступні:

- Warehouse Model - базова складська модель, за якою продовольчий банк утримує склад, де він зберігає продукти харчування, які потім передає організаціям, які безпосередньо передають їх потребувачам;
- Prepared Food Recovery Model - модель розподілу готової їжі, за якою швидкопсувні продукти збираються і розподіляються упродовж дня;
- Virtual Model - віртуальна модель, за якою продовольчий банк виступає як сполучна ланка між донорами продуктів харчування та громадськими організаціями [16, 6].

Кожна з цих моделей має свої особливості і широко застосовується як в Європі, так і в усьому світі (табл. 1.1.1).

Таблиця 1.1.1

Моделі діяльності продовольчих банків

Операційна модель	Як працює	Вимоги	Логістика
Warehouse Model	Продовольчий банк працює як оптовик, розповсюджуючи зібрану їжу серед громадських організацій і благодійних фондів, які передають її безпосередньо потребувачам	Технічні можливості для зберігання продуктів харчування у різних температурних режимах у сухому, охолодженому та замороженому вигляді.	Найчастіше громадські організації та благодійні фонди забирають продукти власними транспортними засобами. У деяких випадках продовольчий банк може доставити їжу партнерським організаціям.
Prepared Food Recovery Model	Продовольчий банк збирає готові та швидкопсувні продукти з ресторанів, закладів громадського харчування, кухонь, магазинів, роздрібних торговців і доставляє їх організаціям, які годують потребувачів у цей же день.	Необхідні технічні можливості для максимально швидкої доставки їжі із дотриманням вимог температурного режиму. Важливий парк наявних транспортних засобів, а не склади.	Їжа має бути доставлена безпосередньо до організацій, які можуть її використати цього ж дня. Ризики безпеки харчових продуктів збільшуються, але є керованими. Слід звернути увагу на такі питання, як контроль температурного режиму і час на транспортування харчів.
Virtual Model	Продовольчий банк виконує функцію посередника, з'єднуючи певних перевірених донорів продуктів із певними перевіреними організаціями. Багато продовольчих банків розробляють програми віртуального продовольчого банкінгу, щоб максимізувати вплив і одночасно зменшити витрати на інфраструктуру та логістику.	Весь документообіг і контроль якості проводиться централізовано через продовольчий банк, склади чи транспортні засоби не потрібні. У деяких випадках для полегшення процесу узгодження використовується технологічна платформа.	Організації беруть на себе відповідальність за збір продуктів харчування від донорів за взаємно погодженим графіком. Цей підхід пришвидшує передачу їжі організаціям і відповідно потребувачам за менших витрат і водночас захищає всіх зацікавлених сторін завдяки централізованому керуванню стандартами і звітності.

Джерело: [16, с.7]

Ключовий принцип роботи продовольчих банків в цілому світі полягає в тому, що супермаркети та виробники не викидають продукти харчування на межі терміну придатності, а, співпрацюючи з продовольчими банками, віддають потребуючим людям. Тобто продовольчий банк виступає важливим посередником, який бореться із проблемою голоду та водночас мінімізує кількість органічних відходів [7].

У багатьох випадках продовольчий банк не може забезпечити достатньо основних продуктів харчування для потребуючих. Для того, щоб формувати продуктові набори збалансованими за кількістю поживних речовин, продовольчий банк може закуповувати необхідні продукти харчування. А оскільки мова йде про великі обсяги замовлень, то часто можливі знижки або ж закупівля за оптовими цінами. Якщо грамотно планувати склад продуктових наборів, то, зменшивши кількість виїздів до донорів їжі за забором продуктів, які вже є у достатній кількості на певний проміжок часу, можна закумуляувати кошти на закупівлю тих продуктів, яких бракує для того, щоб продуктовий набір вийшов повноцінним і забезпечив потребуючого усіма необхідними поживними речовинами.

Продовольчий банк може збільшити обсяг та різноманітність свіжих продуктів, що проходять через його систему, працюючи безпосередньо з фермерами та пакувальними підприємствами та/або збираючи продукти у роздрібній торгівлі, включаючи продуктові магазини, а також муніципальні або приватні ринки свіжих продуктів та м'яса/риби.

Продовольчі банки часто розробляють програми навчання правильному харчуванню і/або мінімізації харчових відходів для людей, що звертаються до них за допомогою, або ж для організацій, які напряму опікуються потребуючими. Таке програмування може включати розробку рецептів із продуктів на межі терміну придатності або дещо протермінованих, а також ідеї щодо використання тих продуктів харчування, які для потребуючих є незвичними, наприклад, авокадо, кіноа, манго і т.д. Це навчання може відіграти важливу роль у максимізації цінності та впливу продуктів, що розповсюджуються продовольчим

банком, а також сприяти загальному здоров'ю та харчуванню людей, які беруть участь у цих програмах.

Більшість продовольчих банків розподіляють свої продукти харчування та бакалійні товари через інші організації громадянського суспільства та НУО, а не безпосередньо особам та сім'ям, які потребують продуктів харчування. Проте, деякі продовольчі банки нерідко створюють різні програми прямого обслуговування, з яких вони розподіляють продукти безпосередньо серед вразливих верств населення. Насправді є кілька країн, в тому числі й Україна, де це основний метод поширення. Причини, через які продовольчий банк може проводити цей тип програм, різняться, але зазвичай це пов'язано зі значним рівнем бідності у співтоваристві та/або відсутністю інфраструктури благодійних програм харчування.

Продовольчі банки мають потрійне значення у громадах, де вони діють: скорочують втрати їжі та захищаючи навколишнє середовище, надають продовольчу допомогу голодним та вразливим людям, а також зміцнюють громадянське суспільство за допомогою підтримки місцевих гуманітарних організацій [3, с.7]. Окрім того, зменшуючи кількість харчових відходів, продовольчі банки також зменшують і кількість парникових газів, що утворюються від цих відходів.

Роль продовольчого банку полягає в наступному:

- прийняття пожертв непромислових продуктів харчування;
- прийняття грошей від компаній чи фізичних осіб, які купують їжу, а потім дарують її благодійним організаціям, їдальням та соціальним службам, які підтримують нужденних;
- управління європейськими та національними програмами продовольчої допомоги;
- зменшення негативного впливу на навколишнє середовище;
- передача потреб благодійних організацій постачальникам;

- зберігання запасів у безпечному середовищі для благодійних організацій, які потім можуть зосередитися на наданні негайної допомоги людям, які потребують;
- проведення інформаційних кампаній щодо харчових відходів та правильного харчування;
- заохочення соціальної відповідальності та солідарності, закликаючи до волонтерства й пожертвувань. Продовольчий банк спеціалізується на таких способах організації, як управління зберіганням, логістикою та розповсюдженням продуктів харчування;
- контроль продуктів (сортування та зберігання; контроль якості; ланцюговий моніторинг; управління запасами [6, с. 49]).

Важливо зауважити, що хоча продовольчі банки протягом тривалого часу розглядалися як інструмент допомоги тим, хто перебуває у короткостроковій кризі, ними все частіше користуються ті, хто зазнає тривалої депривації, причому багато одержувачів продовольчих банків використовують продовольчі банки так часто, як тільки можуть, залишаючись без інших джерел харчування.

Продовольчі банки стикаються з двома проблемами: з одного боку – кількість потребуючих зростає, а з іншого – кількість пожертв не зростає пропорційно зі зростанням кількості потребуючих, залучених коштів бракує на закупівлю додаткових продуктів харчування і/або оплати праці працівників.

Продовольчі банки - це не тимчасові структури для вирішення проблем соціальної політики держав. За іронією долі, ця інституціоналізація підкреслює нездатність індустрії продовольчих банків вгамувати голод у громаді, незважаючи на те, що спочатку це була екстрена, тимчасова відповідь на проблему. Незважаючи на економічне відновлення в країнах, де вони поширені, попит на продовольчі банки не зменшується, що свідчить про збереження бідності. Це також підкреслює той факт, що діяльність банку харчування стає все більш відомою в суспільстві, і, як наслідок, послугами продовольчих банків користуються все більше людей. Переваги використання продовольчого банку поширюються з вуст в уста, що знову підтримує попит. Постійний попит на

продовольчі банки суперечить очікуванням, особливо враховуючи поточний низький рівень безробіття.

Хоча продовольчі банки відіграють важливу роль у наданні негайних рішень для серйозної нестачі їжі, вони обмежені у своїй здатності покращувати загальні результати продовольчої безпеки. Продовольчі банки не мають можливості гарантувати наявність у себе достатньої кількості продуктових наборів, збалансованих поживними речовинами, тому що у своїй роботі залежать від благодійних поставок магазинів і виробників продуктів харчування. Так, серед продуктів, які отримують продовольчі банки для подальшого розповсюдження серед потребуючих, переважають молочні продукти, овочі та фрукти [12, с.2].

Отже, продовольчі банки мають потенціал для покращення результатів продовольчої безпеки, якщо оперативні ресурси є достатніми, запаси груп швидкопсувних продуктів доступні, а потреби клієнтів визначені та враховані.

Продовольчі банки відіграють важливе значення у боротьбі з голодом та для зменшення кількості органічних відходів, а також викидів парникових газів. Реалізуючи додаткові програми в межах своєї діяльності, продовольчі банки також сприяють підвищенню рівня освіченості населення у питаннях харчової безпеки, відповідального споживання, зменшення кількості відходів у домогосподарствах.

Співпраця комерційного сектору із продовольчими банками як представниками громадського сектору, а також залучення обох сторін у співпрацю з органами влади сприяє посиленню їхньої взаємодії і в результаті призводить до синергії у намаганні вирішити такі суспільні питання, як голод та бідність населення.

1.2. Правове регулювання діяльності продовольчих банків в Україні

Метою роботи продовольчих банків, окрім боротьби із проблемами голоду також є запобігання утворенню харчових відходів та негативних соціальних, екологічних та економічних наслідків, що виникають внаслідок їх утворення. Однак, сьогодні в Україні відсутнє спеціальне законодавство, яке б визначало правовий статус особливого виду неприбуткових організацій як «продовольчі банки» і було б сприятливим для їх утворення та ефективної реалізації вищезгаданої мети.

Оскільки робота продовольчих банків проводиться на принципах некомерційної діяльності (без прибутку), аполітичного й світоглядного різноманіття, безоплатного надання допомоги незахищеним верствам населення, організації змушені у своїй діяльності керуватися Законом України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» та Закону України «Про громадські об'єднання» як єдиним законодавством, що врегульовують відносини у цій сфері.

Правові засади здійснення благодійної діяльності в Україні визначено Законом України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» від 05.07.2012 № 5073-VI. Регулювання благодійної діяльності здійснюється також Конституцією України, Цивільним та Господарським кодексами, законами та підзаконними нормативно-правовими актами. Окремі аспекти благодійництва врегульовано в Податковому та Митному кодексах України.

Відповідно до статті 1 Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» благодійна організація – це юридична особа приватного права, установчі документи якої визначають благодійну діяльність в одній чи кількох сферах, визначених цим Законом, як основну мету її діяльності. Нормами Закону визначено, що засновниками благодійних організацій можуть бути дієздатні фізичні та юридичні особи, крім органів державної влади, органів місцевого самоврядування, інших юридичних осіб публічного права. Благодійні організації не мають права надавати благодійну допомогу політичним партіям або від імені політичних партій, а також брати участь у виборчій агітації.

Закон тлумачить «благодійну діяльність» як добровільну особисту та/або майнову допомогу, яка не передбачає отримання прибутку, сплати будь-якої винагороди або компенсації благодійнику від імені або за дорученням набувача благодійної допомоги (бенефіціара). Він надає можливість продовольчим банкам реалізувати свої цілі лише в частині збору та передачі продуктів харчування для потребуючих верств населення як самими організаціями, так і з допомогою інших благодійних організацій, пунктів роздачі їжі чи їдалень або соціальних служб [45].

Проведення інформаційних кампаній про раціональне споживання продуктів харчування, про харчові відходи та зменшення їх негативного впливу на навколишнє середовище, розроблення регіональних та національних програм продовольчої допомоги незахищеним верствам населення, заохочення до соціальної відповідальності та солідарності, популяризація волонтерства й пожертвувань продуктів харчування сьогодні може реалізуватися продовольчими банками через Закон України «Про громадські об'єднання».

Громадське об'єднання – це добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних, та інших інтересів. Воно утворюється за організаційно-правовою формою як громадська організація або громадська спілка. Одна із відмінностей від благодійних організацій – це кількість засновників: не менше двох.

Як і в благодійних організаціях, одним із принципів діяльності громадських об'єднань є відсутність майнового інтересу, який передбачає, що члени (учасники) громадського об'єднання не мають права на частку майна громадського об'єднання та не відповідають за його зобов'язаннями та є неприбутковими організаціями [45].

Але на відміну від благодійної організації, громадське об'єднання може здійснювати підприємницьку діяльність безпосередньо або через створені юридичні особи (товариства, підприємства), якщо така діяльність відповідає меті (цілям) громадського об'єднання та сприяє її досягненню. При цьому доходи або

майно (активи) громадського об'єднання не підлягають розподілу між його членами (учасниками) і не можуть використовуватися для вигоди будь-якого окремого члена (учасника) громадського об'єднання, його посадових осіб (окрім оплати їх праці та відрахувань на соціальні заходи).

Громадське об'єднання, на відміну від благодійної організації, що акумулює благодійні пожертви та адресно їх розподіляє у вигляді допомоги, захищає права і свободи, задовольняє суспільні, зокрема економічні, соціальні, культурні, екологічні, та інші інтереси. Тобто сфера діяльності благодійної організації - це адресна допомога тим, хто її потребує, громадського об'єднання - сприяння розвитку громадянського суспільства за певними напрямками, фінансування проектів та програм [46].

Важливим для продовольчих банків є те, що обираючи організаційно-правову форму «громадське об'єднання», вони можуть брати участь у здійсненні державної регуляторної політики відповідно до Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності», залучатися до процесу формування і реалізації державної політики, шляхом розроблення відповідних проектів нормативно-правових актів, утворення консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів, брати участь у їх роботі, можуть отримувати фінансову підтримку за рахунок коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів.

Проаналізувавши два закони – Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» та Закон України «Про громадські об'єднання» – можна чітко виокремити спільні та відмінні риси для продовольчих банків, які здійснюють свою діяльність в Україні як благодійні організації і як громадські об'єднання (табл. 1.2.1).

Ефективність роботи продовольчих банків визначається виявленням та розпорядженням продовольчим надлишком. У країнах Європи за підтримки держави продовольчі банки співпрацюють із суб'єктами господарювання, що займаються виробництвом, переробкою, розповсюдженням та торгівлею

харчовими продуктами, з метою безоплатної передачі продуктів харчування, що не споживається ринком задля зменшення харчових відходів.

Таблиця 1.2.1

Спільні та відмінні риси для продовольчих банків як благодійних організацій і як громадських об'єднань

	Благодійні організації	Громадські об'єднання
Неприбутковість	обов'язкова	обов'язкова
Можливі види діяльності	Збір та передача продуктів харчування для потребуючих верств населення як безпосередньо самими організаціями, так і з допомогою інших благодійних організацій, пунктів роздачі їжі чи їдалень або соціальних служб	
Додаткові можливості	відсутні	Проведення інформаційних кампаній про раціональне споживання продуктів харчування, про харчові відходи та зменшення їх негативного впливу на навколишнє середовище, розроблення регіональних та національних програм продовольчої допомоги незахищеним верствам населення, заохочення до соціальної відповідальності та солідарності, популяризація волонтерства й пожертвувань продуктів харчування, долучення до процесу формування і реалізації державної політики
Кількість засновників	1 та більше	не менше двох
Можливість здійснювати підприємницьку діяльність	не передбачена	безпосередньо або через створені юридичні особи (товариства, підприємства), якщо така діяльність відповідає меті (цілям) громадського об'єднання та сприяє її досягненню
Сфера діяльності	адресна допомога тим, хто її потребує	сприяння розвитку громадянського суспільства за певними напрямками, фінансування проектів та програм

Джерело: складено автором на основі [45, 46]

Донедавна національне законодавство, зокрема, Закон України «Про відходи» №187/98-ВР від 05.03.1998, розглядали харчові відходи як складову побутових відходів або частину відходів виробництва продовольства, що не відображається в державній статистичній звітності як окремі відходи. Такий підхід до харчових відходів з боку держави не може забезпечити розроблення програми зменшення продукування харчових відходів на всіх ланках продовольчого ланцюга.

Проте підписанням Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони Україна взяла на себе зобов'язання з впровадження положень (Рамкової) Директиви № 2008/98/ЄС Європейського парламенту та Ради від 19 листопада 2008 р. «Про відходи та скасування деяких директив» у національне законодавство. Як результат, було розроблено та прийнято Закон України «Про управління відходами» №20.06.2022 № 2320-IX, який набирає чинності 09.07.2023 року.

У цьому Законі вперше міститься визначення «відходи харчових продуктів» – як харчові продукти у значенні, наведеному в Законі України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів», що стали відходами. Окрім цього, нововведенням цього Закону є розроблення заходів запобігання утворенню відходів. Одним із таких є зменшення обсягів утворення відходів харчових продуктів у роздрібних та інших торговельних мережах, закладах громадського харчування та домогосподарств [48].

Хоча досі не зрозуміло, яким чином ця норма Закону буде реалізуватися, наразі це є першим кроком до врегулювання продукування надлишків продуктів харчування суб'єктами господарювання, які через нераціональне використання стають харчовими відходами.

Управління продуктами харчування вимагає від продовольчих банків дотримання конкретних стандартів, які забезпечують якість та безпеку продуктів. Реалізуючи цілі та мету, продовольчі банки повинні неухильно дотримуватись Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів», згідно з нормами якого продуктові банки є операторами ринку харчових продуктів та зобов'язані відповідати за виконання вимог законодавства про безпечність та окремі показники якості харчових продуктів у межах своєї діяльності.

Так, статтею 36 Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про якість та безпеку харчових продуктів та продовольчої сировини» забороняється обіг харчових продуктів на потужностях (об'єктах), що не відповідають вимогам

санітарних заходів, неправильно марковані, дата споживання «Вжити до» яких минула. Такі харчові продукти підлягають вилученню. Вилучені харчові продукти, які неможливо повернути в обіг, використовуються для інших, ніж споживання людьми, цілей або підлягають знищенню.

Порядок вилучення зіпсованих товарів з обігу здійснюється власником цієї продукції за його рішенням або за рішенням спеціально уповноважених органів виконавчої влади відповідно до їх повноважень. Вилучення здійснюється шляхом недопущення можливості реалізації, споживання чи використання товарів за призначенням, а також шляхом повернення цих товарів суб'єктами підприємницької діяльності, в яких ця продукція знаходиться на підставі договорів доручення, схову, перевезення та інших цивільно-правових договорів, що не передбачають передачі прав власності. При «безповоротному» вилученні товарів з обігу власник зобов'язаний здійснити утилізацію чи знищення таких товарів [51].

Це ускладнює роботу продовольчих банків в Україні у порівнянні із досвідом країн Європи, де реалізація продуктів харчування відбувається за принципом «безпечний для споживання, а отже може бути спожитим».

Отже, продовольчі банки в Україні варто розглядати не лише як неприбуткову організацію приватного права, що допомагає нужденним, а як ефективний інструмент у боротьбі із харчовими відходами. Проте трактування такого поняття «продовольчий банк» не законодавчому рівні відсутнє, а організації, які називають себе продовольчими банками, у своїй діяльності повинні керуватись Законом України «Про благодійність та благодійні організації» та Закону України «Про громадські об'єднання», як єдиним законодавством, що врегульовують відносини у цій сфері.

Самостійно, ані Закон України «Про благодійність та благодійні організації», ані Закон України «Про громадські об'єднання» не можуть повною мірою врегулювати роботу продовольчих банків, тому є потреба у розробці нормативних актів, які визначатимуть правові, організаційні, економічні засади діяльності з управління надлишками їжі, будуть врегульовувати

взаємовідносини між суб'єктами господарювання та громадськими організаціями (благодійними фондами) у сфері реалізації таких надлишків для зменшення продукування харчових відходів.

На відміну від країн Європи, де реалізація продуктів харчування відбувається за принципом «безпечний для споживання, а отже може бути спожитим», в Україні продукти харчування, дата споживання «Вжити до» яких минула, не можуть передаватись людям, що відчутно зменшує кількість продукції, якою можуть оперувати продовольчі банки, і збільшує кількість харчових відходів у загальному обсязі відходів.

Через відсутність визначення «харчові відходи» в Україні немає розроблених додаткових програм, націлених саме на ефективне та раціональне споживання продуктів харчування не тільки кінцевими споживачами, а й самим операторами ринку харчових продуктів.

1.3 Правове регулювання діяльності продовольчих банків у країнах Європи

Формування інституту раціонального споживання та розподілу залишків продуктів харчування у країнах ЄС задля зменшення харчових відходів почалося із прийняття у вересні 2015 року в рамках 70-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН у Нью-Йорку важливого документа – «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року», у якому було затверджено 17 Цілей Сталого Розвитку та 169 завдань. Відповідно до цієї резолюції, Комісією ЄС розроблено «План дій ЄС для циркулярної економіки (Closing the loop – An EU action plan for the Circular Economy, COM(2015) 614 final)» [62].

У документі йдеться про те, що виробництво, розповсюдження та зберігання їжі використовує природні ресурси та створює негативний вплив на навколишнє середовище. Відмова від їжі, яка все ще є їстівною, посилює ці наслідки та спричиняє фінансові втрати для споживачів та економіки. Харчові відходи також мають важливий соціальний аспект: слід сприяти передачі продуктів харчування, які все ще є їстівними, але які з логістичних чи маркетингових міркувань не можуть бути проданими.

Щоб підтримати досягнення цілей сталого розвитку щодо харчових відходів і максимізувати внесок учасників у ланцюг поставок харчових продуктів, Комісія ЄС запропонувала:

- розробити загальну методологію ЄС для вимірювання харчових відходів та визначення відповідних показників та створити платформу за участю держав-членів та зацікавлених сторін для підтримки досягнення цілей сталого розвитку щодо харчових відходів шляхом обміну передовим досвідом та оцінки прогресу, досягнутого з часом;
- вжити заходів для роз'яснення законодавства ЄС щодо відходів, харчових продуктів і кормів і сприяти донорству харчових продуктів і використанню колишніх харчових продуктів і побічних продуктів харчового ланцюга у виробництві кормів без шкоди для безпеки харчових продуктів і кормів;

- вивчити способи покращення використання маркування дати учасниками харчового ланцюга та його розуміння споживачами, зокрема етикетки «найкращий до».

У рамках Плану дій ЄС для циркулярної економіки (Closing the loop - An EU action plan for the Circular Economy, COM(2015) 614 final) Комісією ЄС прийнято Рекомендації ЄС щодо донорства їжі (EU guidelines on food donation, 2017/C 361/01), метою яких стало надання роз'яснень відповідних положення законодавства ЄС та допомоги в усуненні перешкод для перерозподілу продуктів харчування в рамках чинної нормативно-правової бази ЄС.

Так, відповідно до Рекомендацій, надлишки харчових продуктів, що складаються з готових харчових продуктів (включаючи свіже м'ясо, фрукти та овочі), частково складених продуктів або харчових інгредієнтів, можуть виникнути на будь-якій стадії виробництва харчових продуктів і ланцюга розподілу з різних причин.

Харчові продукти, які не відповідають специфікаціям виробника та/або замовника (наприклад, зміни кольору, розміру, форми тощо), а також помилки виробництва та маркування можуть створити надлишок, наприклад, у сільськогосподарському та промисловому секторах. Труднощі в управлінні попитом і пропозицією можуть призвести до надмірного замовлення та/або скасування замовлень. Проблеми, пов'язані з маркуванням дати, такі як недостатній термін служби продукту, що залишився після доставки, або національні правила, що перешкоджають перерозподілу харчових продуктів після закінчення терміну придатності, також можуть перешкоджати продажу та розповсюдженню харчових продуктів через звичайні роздрібні канали [58].

У свою чергу, надлишки їжі можуть бути перерозподілені за умови, що вони придатні для споживання людиною та відповідають усім вимогам Регламенту (ЄС) № 178/2002 Європейського Парламенту та Ради від 28 січня 2002 року, що встановлює загальні принципи та вимоги харчового законодавства та законодавства країни – члена ЄС, у якій продовольчі банки функціонують.

Харчові продукти, придатні для пожертвувань, можуть включати продукти, які не відповідають специфікаціям виробника чи замовника; мати змінене пакування та/або маркування, але не загрожують ні безпеці харчових продуктів, ні інформації для споживача; позначено часом (наприклад, продукти, призначені для певного святкового сезону або рекламної діяльності); збирають на полях за згодою виробника; минув термін придатності, але все ще можна безпечно споживати; були зібрані та/або конфісковані контролюючими органами з причин, відмінних від безпеки харчових продуктів тощо.

Харчові продукти не повинні вводитися в обіг, якщо вони небезпечні. Організації зобов'язані надавати споживачам доступ до чіткої, повної та достовірної інформації про харчові продукти. При перерозподілі надлишків продовольства кінцеві бенефіціари повинні мати доступ до тієї ж самої інформації, яка вимагається і надається при купівлі продуктів харчування в магазині. При передачі харчових продуктів обов'язкова інформація про харчові продукти повинна бути надана державною мовою (мовами), офіційною мовою (мовами) країни або іноземною мовою, яку легко розуміють споживачі.

Обов'язкова інформація про харчові продукти повинна міститися безпосередньо на упаковці або на етикетці, прикріпленій до неї. Всі споживачі повинні бути однаково захищені однаковими стандартами харчової стандартами безпеки харчових продуктів, незалежно від того, чи продаються продукти харчування безпосередньо безпосередньо споживачам або перерозподіляється тим, хто її потребують.

У свою чергу, відповідно до Рекомендації ЄС щодо донорства їжі, державам-членам ЄС заборонено підтримувати або приймати законодавчі положення на національному рівні, які звільняли б будь-якого оператора харчового бізнесу від цих зобов'язань [58].

Окрім Рекомендацій ЄС щодо донорства їжі важливим документом стала Директива (ЄС) 2018/851 Європейського Парламенту та Ради від 30 травня 2018 року про внесення змін до Директиви 2008/98/ЄС про відходи, що вимагає від держав-членів скорочувати харчові відходи на кожному етапі ланцюга

постачання харчових продуктів, контролювати рівень харчових відходів і звітувати про досягнутий прогрес. Директива (ЄС) 2018/851 Європейського Парламенту та Ради зобов'язала держави-члени ЄС підготувати програми запобігання утворенню харчових відходів (спеціальні та/або як частину загальних програм запобігання утворенню відходів) та заохочувати донорів до здійснення пожертвувань продуктів харчування для запобігання утворенню харчових відходів.

Відповідно до Директиви (ЄС) 2018/851 Європейського Парламенту та Ради, створено загальну методологію для вимірювання рівня харчових відходів у ЄС, а також формат звітності для країн ЄС, щоб інформувати про досягнутий прогрес у зменшенні харчових відходів. Даний законодавчий акт завершив імплементацію всіх запропонованих дій і відповідних законодавчих пропозицій щодо харчових відходів, передбачених у План дій ЄС щодо циркулярної економіки (2015) [60].

Європейський зелений курс («European Green Deal»), затверджений у 2020 році, є ще одним набором політичних ініціатив Європейської Комісії, головною метою якого є кліматична нейтральність Європейського Союзу до 2050 року. У рамках цього курсу планується запровадити нове законодавство про циркулярну економіку, реконструкцію будівель, біорізноманіття, сільське господарство та інновації. Важливою частиною цього курсу стала стратегія «Від ферми до виделки» («From Farm to Fork»), що розроблена для врегулювання питання продовольчої сталості, а також підтримки, що надається виробникам харчових продуктів. Однією із цілей даної стратегії є зменшення харчових відходів на 50% до 2030 року.

Окрім цього, у березні 2020 року Європейська комісія ухвалила новий План дій з циркулярної економіки («Circular economy action plan» or CEAP), що є частиною Європейського зеленого курсу («European Green Deal») та спрямований на заохочення сталого споживання та зменшення утворенню відходів.

Дані законодавчі ініціативи ЄС стимулюють держави-членів впроваджувати практику зменшення харчових відходів.

Так, у Республіці Польща задля зменшення харчових відходів та негативних соціальних, екологічних та економічних наслідків від марнування їжі, а також для стимулювання розвитку неприбуткових організацій, що виконують функції продовольчих банків, був прийнятий закон «Щодо протидії харчовим відходам» №1680 від 19.07.2019 року («USTAWA o przeciwdziałaniu marnowaniu żywności» 19.07.2019 Poz. 1680), що визначає принципи поведження продавців харчових продуктів з харчовими продуктами.

У законодавстві Республіка Польща відсутнє поняття «продовольчий банк». Функцію продовольчого банку, як і в Україні, можуть виконувати неприбуткові неурядові організації, статутною метою яких є соціальна допомога сім'ям та особам, які перебувають у складних життєвих обставинах, підтримка системи патронатного виховання, благодійна діяльність, що полягає у наданні продуктів харчування нужденним особам, утримання закладів харчування для таких осіб.

Продавець харчових продуктів, що здійснює продаж харчових продуктів у роздрібній або гуртовій торговій одиниці з торговельною площею понад 250 м. кв. та дохід від якої становить не менше 50% виторгу від реалізації всіх товарів, зобов'язаний укласти письмовий або електронний договір із неприбутковим громадським об'єднанням про безоплатну передачу харчових продуктів, що відповідають вимогам харчового законодавства, у тому числі викладеним у Регламенті (ЄС) № 178/2002, однак не призначені для продажу, зокрема у зв'язку з дефектами зовнішнього вигляду чи пакування [53].

У договорі сторони зобов'язані погодити час і спосіб передачі харчових продуктів, їх вид, розподіл витрат на збір та доставку продуктів харчування, строк дії договору та відповідальність сторін за невиконання умов договору. У разі розірвання договору, продавець зобов'язаний укласти новий договір не пізніше 14 днів з дня припинення дії договору.

Окрім цього, продавець харчових продуктів зобов'язаний проводити освітні та інформаційні кампанії з питань раціонального поведження з харчовими

продуктами та протидії харчовим відходам не рідше одного разу на рік протягом не менше двох тижнів поспіль, у кожний день роботи торговельного об'єкта. Такі кампанії проводяться спільно з громадським об'єднанням, з якою продавець харчових продуктів уклав договір.

На відміну від українського законодавства, Закон Республіки Польщі «Щодо протидії харчовим відходам» №1680 від 19.07.2019 року містить визначення «харчові відходи». Так, харчовими відходами є продукти харчування, що не відповідають вимогам харчового законодавства, у тому числі визначені Регламентом (ЄС) № 178/2002 Європейського Парламенту та Ради від 28 січня 2002 року, зокрема, через закінчення терміну придатності або терміну мінімальної довговічності, або через дефекти зовнішнього вигляду цих продуктів чи їх упаковки, та призначені для захоронення як відходи.

Продавці харчових продуктів зобов'язані сплачувати збір за харчові відходи на банківський рахунок неприбутковим громадським організаціям, з якими укладено договір. Якщо продавець харчових продуктів уклав угоду з більш ніж більше ніж однією громадською організацією, збір за харчові відходи розподіляється між усіма організаціями пропорційно.

Розмір збору за харчові відходи для суб'єктів господарювання зменшується у випадку понесення продавцем харчових продуктів витрат на проведення освітніх та виховних заходів, передачу, транспортування та розподіл продуктів харчування громадським об'єднанням. Якщо продавець харчових продуктів не уклав із громадським об'єднанням такий договір, він зобов'язаний сплатити збір за харчові відходи на банківський рахунок Воєводського фонду охорони навколишнього середовища і водного господарства у воєводстві, в якому знаходиться. Кошти від збору за харчові відходи спрямовуються на діяльність у сфері протидії харчовим відходам [53].

Інформація про діяльність як неприбуткових громадських об'єднань, так і суб'єктів господарювання є прозорою та відкритою для суспільства. Продавець харчових продуктів повинен розмістити інформацію про розмір належного до сплати збору за харчові відходи або про вартість харчових продуктів, переданих

неурядовим організаціям з метою запобігання харчовим відходам. Громадське об'єднання, у свою чергу, може використовувати не більше 20% коштів, отриманих від збору на покриття адміністративних витрат та надає постачальнику харчових продуктів, письмову щорічну інформацію про використання коштів, отриманих від збору, зокрема інформацію про те, скільки коштів було виділено на адміністративні витрати.

Громадське об'єднання також зобов'язане подати Воєводському фонду охорони навколишнього середовища і водному господарства у воєводстві, в якому знаходиться, письмовий щорічний звіт про управління отриманими продуктами харчування, зокрема, з даними про вагу продуктів харчування, отриманих від постачальників продуктів харчування, та вагу продуктів харчування, переданих нужденним, разом з переліком постачальників продуктів харчування, від яких воно їх отримало [53].

Продавець харчових продуктів зобов'язаний внести до провінційного фонду охорони навколишнього середовища та водного господарства у воєводстві письмовий річний звіт про відходи харчових продуктів, що містить дані про загальну вагу відходів харчових продуктів у відповідному році та суму, що підлягає сплаті разом із зазначенням суми збору, що підлягає сплаті до фонду, до 31 березня календарного року, що настає за роком, до якого відноситься звіт.

У випадку неподання таких звітів сторони зобов'язані сплатити штраф. Так, всупереч зобов'язанню, продавці харчових продуктів, які не укладають з громадським об'єднанням договір про безоплатну передачу продуктів харчування, зобов'язані сплатити штраф у розмірі 5000 злотих. Продавець, у випадку несплати збору за харчові відходи громадському об'єднанню, з якою укладена угода, або сплачує його в неповному обсязі, зобов'язаний сплатити штраф у розмірі від 500 злотих до 10 000 злотих.

Схожий інструмент щодо стимулювання зменшення харчових відходів та підтримки Чеської федерації продовольчих банків перейняла Чеська Республіка, яка прийняла зміни до Закону Чеської Республіки «Про харчові продукти та тютюнові вироби та про внесення змін і доповнень до деяких відповідних

законів» від 24 квітня 1997 року (ZÁKON ze dne 24. dubna 1997 «O potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky»).

Відповідно до Розділу 11 Закону Чеської Республіки «Про харчові продукти та тютюнові вироби та про внесення змін і доповнень до деяких відповідних законів», оператор харчового підприємства, який продає харчові продукти в закладі з торговельною площею понад 400 кв.м., зобов'язаний надавати харчові продукти, які не відповідають вимогам чеського законодавства або нормативним актам Європейського Союзу, що регулюють вимоги до харчових продуктів, але є безпечними, безоплатно неприбутковим організаціям, які безкоштовно збирають харчові продукти, зберігають їх та розподіляють між юридичними особами, що надають харчову допомогу потребуючим.

Оператори харчового підприємства зобов'язані надати таку інформацію, як: назва харчового продукту; перелік інгредієнтів; кількість нетто харчового продукту; мінімальний термін придатності або дата «вжити до»; будь-які особливі умови зберігання та/або умови використання; мета використання харчових продуктів та інформація про те, чому харчові продукти не відповідають вимогам Закону Чеської Республіки «Про харчові продукти та тютюнові вироби та про внесення змін і доповнень до деяких відповідних законів» або нормативних актів Європейського Союзу. Також ця інформація має бути надана у зрозумілій формі для особи, якій надається їжа [54].

На відміну від польського законодавства, де такі організації визначаються відповідно до їх статутної діяльності, неприбуткові організації Чеської Республіки, яким передаються безоплатно продукти харчування, визначаються Міністерством внутрішніх справ.

Так, відповідно до Постанови Уряду Чеської Республіки № 306/2006 від 07.06.2006 року «Про встановлення певних умов для постачання продовольства з інтервенційних запасів на користь найбільш вразливих верств населення» визначено Чеську федерацію харчових банків, зареєстровану в Міністерстві внутрішніх справ Чеської Республіки під номером II/S-OS/1-23800/94-R, Varšavská 37, 120

00 Prague 2, та Чеську католицьку благодійну асоціацію, зареєстровану в Міністерстві культури Чеської Республіки за номером 8/1-00-702/1999, Владиславова 12, 110 00 Прага 1 [61].

Закон Чеської Республіки «Про харчові продукти та тютюнові вироби та про внесення змін і доповнень до деяких відповідних законів» забороняє рекламувати як оператора підприємства харчування, так і неприбуткову організацію, що надає безкоштовне харчування.

В Екологічному кодексі Французької Республіки (Code de l'environnement, Version en vigueur au 03 janvier 2023) теж врегульовуються відносини щодо ефективного використання харчових продуктів задля зменшення продукування харчових відходів. Він визначає «харчовими відходами» будь-яку їжу, призначену для споживання людиною, що на будь-якій із стадій харчового ланцюга втрачає свої споживацькі якості, псується та викидається.

Боротьба з харчовими відходами передбачає залучення виробників харчових продуктів, дистриб'юторів, споживачів та асоціації до таких заходів, як запобігання утворенню харчових відходів та використання непроданих продуктів харчування, придатних для споживання.

Боротьба з харчовими відходами також включає підвищення обізнаності та навчання для суб'єктів господарювання на місцевому рівні, у тому числі регулярне спілкування зі споживачами, зокрема в рамках місцевих програм запобігання утворенню відходів. Зокрема, Розпорядженням Міністерства національної освіти, молоді та спорту від 1 жовтня 2020 року «Про надання національного схвалення асоціації «Французька федерація продовольчих банків» як додаткових освітніх асоціацій у державній освіті» саме Асоціацію «Французька федерація продовольчих банків» акредитовано проводити такі освітні заходи. Така акредитація поширена також на місцеві продовольчі банки.

Відповідно до Екологічного кодексу Французької Республіки (Code de l'environnement, Version en vigueur au 03 janvier 2023), оператори колективного харчування зобов'язані вживати заходів задля зменшення харчових відходів після проведення аналізу та оцінки своєї господарської діяльності включаючи,

оцінку кількості втрачених продуктів харчування та їх вартості та кількість спожитих продуктів харчування, що зменшили продукування відходів.

Екологічний кодекс Французької Республіки (Code de l'environnement, Version en vigueur au 03 janvier 2023) визначає суб'єктів господарювання, що зобов'язані укладати договори про безоплатне надання придатних для споживання продуктів харчування з продовольчими банками. Це підприємства роздрібною торгівлі продуктами харчування, торгова площа яких перевищує 400 кв.м., оператори агро-харчової промисловості, чий річний оборот перевищує 50 мільйонів євро, організатори колективного харчування, кількість готових страв яких перевищує 3 000 страв на добу; оператори оптової торгівлі продуктами харчування, річний оборот яких перевищує 50 мільйонів євро. У випадку невиконання вимог французького законодавства та неукладення такого договору застосовуються штрафні санкції у вигляді штрафу.

Суб'єкти господарювання зобов'язані оприлюднювати за допомогою будь-яких засобів зв'язку свої виконані зобов'язання щодо боротьби з харчовими відходами, процедури внутрішнього контролю, які вони впроваджують, та отримані результати, які включають обсяг пожегів їжі.

Указом Міністерства сільського господарства та продовольства Французької Республіки № 2020-1274 від 20 жовтня 2020 р. щодо пожертвувань продуктів харчування, передбачених статтею L. 541-15-6 Кодексу про навколишнє середовище, їх якості та процедур моніторингу та контролю їх якості, передбачені податкові пільги для суб'єктів господарювання, що безоплатно надають продукти харчування асоціаціям, визнаним громадсько-корисними. Також запроваджено національний знак «проти харчових відходів», який надається юридичній особі, що сприяє досягненню національних цілей щодо зменшення харчових відходів [56].

Країни ЄС борються з харчовими відходами на міжнародному рівні шляхом розробки загальної методології вимірювання відходів, створення платформи для визначення заходів проти відходів, сприяння співпраці та обміну передовим

досвідом, а також покращення способів маркування харчових продуктів, зокрема «термін придатності до продажу».

Отже, інститут раціонального споживання та розподілу залишків продуктів харчування у країнах ЄС задля зменшення харчових відходів почав формуватися у 2015 році й активно триває надалі.

Законодавчі ініціативи ЄС, такі як «План дій ЄС для циркулярної економіки» (Closing the loop - An EU action plan for the Circular Economy, COM(2015) 614 final), Рекомендації ЄС щодо донорства їжі (EU guidelines on food donation, 2017/C 361/01), Директива (ЄС) 2018/851 Європейського Парламенту та Ради від 30 травня 2018 року про внесення змін до Директиви 2008/98/ЄС про відходи Європейський зелений курс («European Green Deal») 2020 року стимулюють держави-членів впроваджувати практику зменшення харчових відходів.

У боротьбу із харчовими відходами залучаються виробники харчових продуктів, дистриб'ютори, споживачі та продовольчі банки шляхом запобігання утворенню харчових відходів та використання непроданих продуктів харчування, придатних для споживання. Чітко прописані країнами-членами ЄС правила, що мають на меті зменшити кількість харчових відходів, підпорядковуються загальноєвропейському баченню вирішення цієї глобальної проблеми.

Європейський досвід раціонального споживання продуктів харчування та перерозподіл їх надлишків між потребуєчими верствами населення показує себе як один із ефективних способів зменшення відходів та може стати хорошим прикладом для законодавчої ініціативи в Україні.

1.4. Роль продовольчих банків у досягненні Цілей Сталого Розвитку

Міжнародне співтовариство взяло на себе зобов'язання покласти край голоду та скоротити харчові відходи в рамках Порядку денного Організації Об'єднаних Націй зі сталого розвитку до 2030 року - Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development - та Цілей сталого розвитку (ЦСР):

- ЦСР 2 (Нульовий голод) закликає до викорінення голоду та всіх форм недоїдання як фундаментальної умови сталого розвитку. Це включає забезпечення доступу всіх людей, особливо бідних і людей, які перебувають у вразливих ситуаціях, до безпечної, поживної та достатньої кількості їжі цілий рік.
- ЦСР 12 (Відповідальне споживання та виробництво) закликає до сталого споживання та виробничих моделей і включає ціль 12.3, спрямовану на скорочення вдвічі глобальних харчових відходів на душу населення на рівнях роздрібної торгівлі та споживачів та зменшення втрат продовольства у ланцюгах виробництва та постачання, включаючи втрати після збирання врожаю, до 2030р. [5].

Саме ці цілі – подолання голоду і зменшення кількості харчових відходів – є визначальними у діяльності продовольчих банків. Ці, здавалося б, не пов'язані між собою місії, насправді, невід'ємно пов'язані в контексті відходів у сільськогосподарському секторі та харчовій промисловості. Зв'язок між голодом і втратою їжі є проблемою, яка створює значні суспільні та екологічні ризики зараз і в майбутньому. Прогнози показують, що протягом наступних трьох десятиліть попит на продукти харчування зросте приблизно на 60% у міру збільшення населення світу до 9,7 млрд людей до 2050 року [23, с.5].

Згідно з даними ООН, опублікованими у звіті State of Food Security and Nutrition in the World 2020 року, три мільярди людей не можуть дозволити собі найдешевшу форму здорового харчування, а понад 1,5 мільярда людей навіть не можуть дозволити собі харчування, яке відповідає лише необхідним рівням основних поживних речовин [4].

Згідно з даними Всесвітнього фонду природи (WWF) і британської транснаціональної корпорації TESCO, опублікованими у звіті *Driven to Waste: Global Food Loss on Farms 2021* року, понад 2,5 мільярда тон їжі щороку залишаються нез'їденими, що становить близько 40% всієї виробленої їжі [1, с.6]. У звіті *Driven to Waste: Summary 2021*. WWf, TESCO наголошується, що збільшення загальної кількості невикористаної їжі означає, що кількість викидів парникових газів, що утворюються від органічних відходів, також збільшується – з попередніх оцінок у 8% до 10% усіх викидів парникових газів [2, с.1].

З 2014 року кількість людей, які недоїдають, у всьому світі зростає, змінивши майже десятирічну тенденцію до зниження. У 2017 році у світі нараховувалось 821 млн людей, які хронічно голодують або не отримують щоденних калорій, необхідних для здорового життя. Близько 770 мільйонів людей відчують «гостру продовольчу нестачу», що означає, що їм не вистачає їжі та/або є мимовільно залишатися без їжі протягом цілого дня, а в багатьох випадках і протягом тривалого періоду [24, с.9, 14].

Понад 2 мільярди в усьому світі – страждають від серйозної нестачі поживних мікроелементів внаслідок поганого та однотипного харчування або того, що іноді називають «прихованим голодом» [25]. Прихований голод може бути важко виявити, але він може вбити сім'ї та громади, особливо серед уразливих груп населення, таких як діти та жінки, які більше потребують мікроелементів для здоров'я, материнства та розвитку дитини [3, с.10].

Згідно з дослідженням *The State of Food Security and Nutrition in the World 2018*, відставання у рості та розвитку внаслідок недостатнього харчування у 2017 році вразило 151 мільйон дітей віком до п'яти років. Майже 22,5 відсотка дітей у світі до п'ятирічного віку страждають від затримки росту або зниження росту, а 7,5 відсотка страждають від виснаження або недостатньої ваги (рис. 1.4.1).

Наслідки відставання в рості та розвитку є руйнівними: як тільки дитина відстає в рості, наслідків неможливо уникнути, і вони триватимуть усе життя. Короткострокові наслідки можуть включати порушення пізнавальної здатності, низьку концентрацію та погану успішність. Довгострокові наслідки для здоров'я

включають дефіцит вітамінів, слабкість, затримку росту, сприйнятливість до хвороб і смерть. Голод також впливає на психічне здоров'я: діти шкільного віку, які страждають від нестачі їжі, мали, за словами батьків, показники тривоги, які більш ніж удвічі перевищували показники дітей, які не відчували голоду [26].

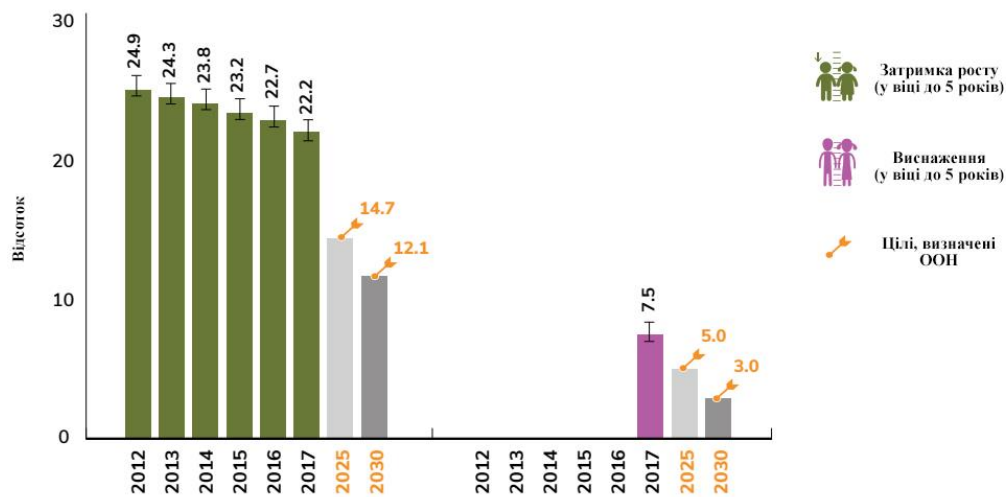

Рис. 1.4.1. Відсоток дітей до 5 років, що страждають від різних форм голоду і хронічного недоїдання

Джерело: [3, с.12]

У світі, де так багато голоду, можна було б очікувати, що існує дефіцит їжі. Проте реальність якраз протилежна. Зараз у світі виробляється більш ніж достатньо їжі, щоб нагодувати всіх. Великі успіхи в сільськогосподарському виробництві за останні три десятиліття дозволили глобальному виробництву продуктів харчування значно випередити потреби населення та зростання. За оцінками Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН, світове виробництво продовольства зараз виробляє більше ніж у півтора рази достатньо їжі, щоб прогодувати кожну людину на планеті [27].

Згідно з індексом харчових відходів Програми ООН з навколишнього середовища, у смітник у 2021 році потрапило 931 мільйон тон їжі. Більша частина цієї цифри, 569 мільйонів тон, підпадає під категорію побутових відходів, тоді як сектор громадського харчування та роздрібної торгівлі становлять ще 244 та 118 мільйонів тон відповідно. У розрахунку на душу населення в середньому домогосподарство викидає 74 кг їжі щороку. Якби

втрати їжі та харчові відходи були країною, вона була б третім за величиною джерелом викидів парникових газів на планеті [28].

Згідно зі звітом, дві країни з найбільшим населенням утворюють найбільшу кількість харчових відходів. Китай посів перше місце з приблизно 91,6 мільйонами тон викинутих продуктів харчування на рік, за ним йде Індія з 68,8 мільйонами тон. Домогосподарства США викидають приблизно 19,4 мільйона тон їжі щороку, тоді як у Франції та Німеччині – приблизно 5-6 мільйонів тон.

Що стосується кількості харчових відходів на душу населення, то все виглядає по-іншому: середньорічні харчові відходи домогосподарств Індії становлять до 50 кг. У Сполучених Штатах цей показник трохи вищий і становить 59 кг на душу населення, тоді як у Великобританії та Іспанії він становить 77 кг. Австралійські домогосподарства є одними з найбільших порушників харчових відходів у цьому індексі. Хоча дані показують, що загальний обсяг харчових відходів в Австралії менший, ніж у багатьох інших країнах у списку, і становить «лише» 2,6 мільйона тон, проте на душу населення в австралійських домогосподарствах виробляється 102 кг харчових відходів на рік (рис. 1.4.2).

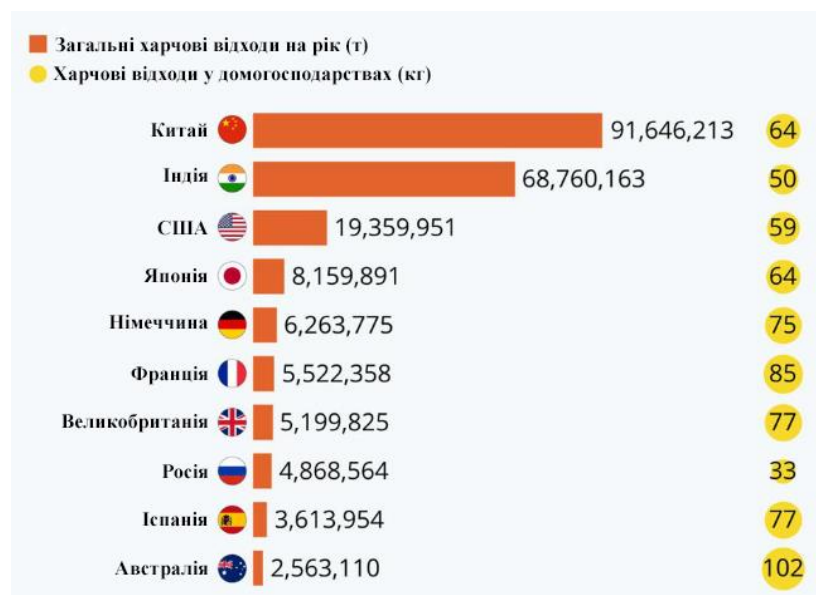

Рис. 1.4.2. Харчові відходи у різних країнах світу у 2021 році

Джерело: [29]

Яку роль відіграють у вирішенні цих глобальних проблем продовольчі банки? Дослідження *Waste Not Want Not: Food Banks as a Green Solution to Hunger*, опубліковане Global FoodBanking Network у 2019 році, показує, що глобальний вплив продовольчих банків продовжує зростати. Продовольчі банки визнані важливими установами для боротьби з голодом і зменшення кількості органічних відходів і викидів вуглекислого газу в атмосферу. У дослідженні аналізувалась діяльність продовольчих банків, що входять до складу:

- Global FoodBanking Network (GFN) – 811 продовольчих банків,
- Feeding America (FA) – 200 продовольчих банків,
- European Food Banks Federation (FEBA) – 388 продовольчих банків (рис.1.4.3).

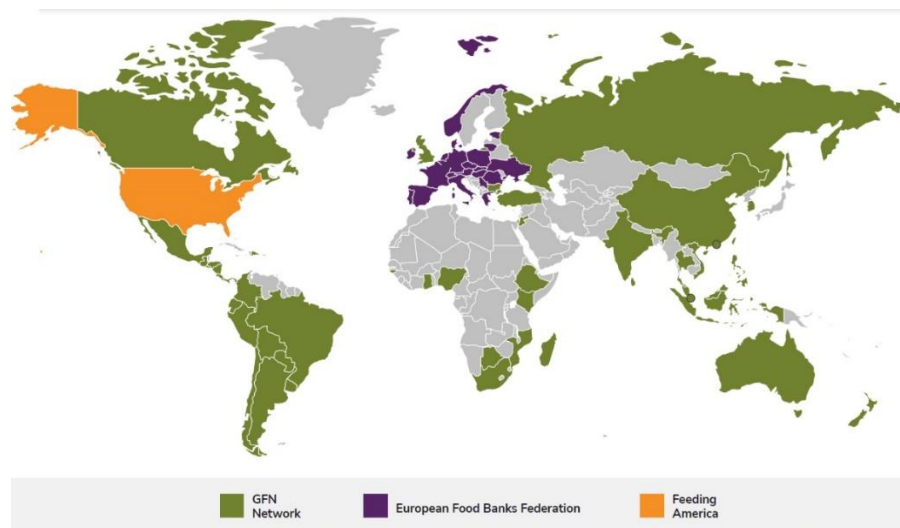

Рис. 1.4.3. Територіальне поширення трьох міжнародних об'єднань продовольчих банків

Джерело: [20]

Загалом, за підрахунками GFN, продовольчим банкам, що входять до складу GFN, FA і FEBA, у 2019 році вдалось:

- нагодувати 62,5 млн людей, що страждають від голоду;
- врятувати від сміттєзвалищ 2,68 млн метричних тон продуктів харчування;
- запобігти 10,54 млрд кг викидів CO₂, що еквівалентно майже 2,2 мільйонам пасажирських транспортних засобів або 1,8 мільйона домогосподарств на рік у Сполучених Штатах [3, с.3].

Ці результати демонструють реальну спроможність продовольчих банків сприяти вирішенню проблем голоду і харчових відходів, рятуючи продукти харчування від сміттєзвалищ і передаючи їх людям, що перебувають у складних життєвих обставинах.

Отже, продовольчі банки, залучені у складну, екологічно вигідну систему відновлення та перерозподілу надлишків, справді можна вважати одним із ефективних рішень для подолання голоду, а сама модель продовольчого банку має унікальну позицію для вирішення парадоксу глобального голоду, втрати продуктів харчування та органічних відходів.

Продовольчі банки є «потрійним виграшем» у громадах, де вони працюють, зменшуючи харчові відходи та захищаючи навколишнє середовище, надаючи продовольчу допомогу голодним і вразливим людям і зміцнюючи громадянське суспільство через підтримку місцевих гуманітарних благодійних організацій.

Скорочення харчових відходів спочатку починається як безпрограшна концепція для суспільства, промисловості та влади, але чим більше потрібно скорочення, тим більше системних змін необхідні, і тягар розподіляється нерівномірно. Більше скорочення вимагатиме змін у збутовій практиці, врахуванні очікувань споживачів щодо різноманітності та доступності продукції, питань, пов'язаних із політикою роздрібних цін, стандартами безпеки харчових продуктів, субсидіями для фермерів тощо, що вимагає дій та рішень зі сторони уряду.

РОЗДІЛ 2

ПРОДОВОЛЬЧИЙ БАНК ТА АСОЦІАЦІЇ ПРОДОВОЛЬЧИХ БАНКІВ

2.1. Аналіз підходів до організації діяльності продовольчих банків у країнах Європи

Продовольчі банки є некомерційними організаціями, які збирають і роздають їжу благодійним організаціям, які допомагають потребуючим, або безпосередньо людям, які страждають від голоду. Продовольчі банки діють як склади для зберігання та розповсюдження продуктів харчування, які не реалізуються виробниками чи дистриб'юторами харчових продуктів, погано упаковані чи термін придатності яких майже закінчився, але які є придатними для споживання людьми, або отримані в результаті фандрейзингових кампаній.

Серед спільних рис організації роботи продовольчих банків можна виділити наступні:

1. вони є своєрідним складом придатних до вживання продуктів, які супермаркети/фабрики/ферми не можуть реалізувати і передають безкоштовно для подальшого розповсюдження серед потребуючих;
2. практично всі продовольчі банки мають приміщення, де вони зберігають ці продукти в правильних умовах. Якщо такого приміщення немає, то є два можливих варіанти - одразу передавати їжу благодійним організаціям чи тим, хто цього потребує; або ж зберігати вдома у волонтерів;
3. більшість працівників банків їжі є волонтери (за даними FEBA - 83% від загальної кількості людей, які займаються допомогою та розвивають банки їжі), але іноді ці організації отримують кошти на організаційний розвиток від державних та/або приватних установ, що дозволяє оплачувати одну або декілька ключових посад;
4. зазвичай продовольчі банки знаходяться поблизу продовольчих виробництв або ж біля великих супермаркетів, у місцях з підвищеною концентрацією населення;

5. фандрейзинг і донорська підтримка як джерела фінансових надходжень властиві усім продовольчим банкам; в деяких країнах їхня діяльність підтримується ще місцевими і/або національними програмами.

Хоча виділяють три операційні моделі діяльності продовольчих банків, проте на практиці найбільш популярними з них є дві, за якими продовольчі банки можна умовно назвати посередниками і безпосередниками.

Посередники – це ті продовольчі банки, які співпрацюють з іншими благодійними організаціями, які вже напряму передають ї ї потребуючим, тобто банк ї ї не контактує з цими людьми безпосередньо. Перевагою такого підходу є те, що фактично кожна організація має менше турбот: банк ї ї не займається перевіркою соціального стану своїх відвідувачів, а благодійна організація не займається пошуком і організацією доставки продовольчих товарів для своїх підопічних.

Тут також може бути два різних підходи до видачі ї ї організаціям: організації самі обирають, які саме продукти вони беруть або ж продовольчий банк формує готові продуктові набори. Перший варіант (який реалізований, наприклад, в Норвегії) більш гнучкий та краще відповідає меті «нагодувати більше людей та зменшити кількість відходів», адже люди, які потребують ї ї мають свої вподобання і можуть викинути придатну до споживання ї ї після того, як отримали продуктовий набір.

Безпосередники - це ті банки ї ї, які і збирають ї ї і безпосередньо мають контакт з потребуючими. Організаційно це складніший формат роботи, але він дозволяє продовольчому банку самому визначати категорії населення, яким він допомагатиме, і формат, за яким буде пропонуватись продовольча допомога:

- соціальний магазин – продукція розміщується на полицках або ж фасується у набори різної величини і відвідувачі можуть придбати ї ї за певними, мінімальними цінами;
- соціальний ресторан – із зібраних продуктів харчування готуються страви, які відвідувачі можуть придбати за мінімальними цінами;

- центр видачі їжі – продукти розміщуються на полицках або ж фасуються у продуктові набори, які відвідувачі можуть взяти безкоштовно.

У європейських країнах продовольчі банки зазвичай працюють як посередники, так і як безпосередники, при цьому як безпосередники вони зазвичай працюють у форматі соціального магазину. Так, наприклад, в Австрії віденський продовольчий банк Wiener Tafel збирає продукти на межі терміну придатності, сортує їх та передає благодійним організаціям, а не напряду потребуючим.

Додатковими проектами організації є воркшопи для школярів та цікаві проекти, які вона реалізовує на власній кухні. Так, волонтери виготовляють варення із врятованих фруктів, за яке отримують благодійні внески; також експериментують з різними рецептами та порадами щодо приготування їжі на межі терміну придатності. Також віденська Tafel опікується проектом «фудшерінгу», доглядаючи 23 холодильники у публічному доступі, у яких будь-хто може залишити їжу в хорошому стані, а той, кому вона потрібна – взяти її.

Організація функціонує згідно зі статутом в основному за рахунок благодійних внесків та завдяки багаторічному фандрейзингу має можливість покривати зарплати офісній команді та орендну плату за приміщення [7].

Інший продовольчий банк в Австрії – Pannonische Tafel – надає допомогу безпосередньо потребуючим і працює у форматі двох соціальних магазинів у містах Айзенштадт та Оберпуллендорф. Організація допомагає потребуючим у такому форматі вже 14 років і робить це лише на волонтерських засадах, оскільки щорічно тільки на утримання приміщень необхідно витратити понад 190 тис. євро благодійних внесків.

Кожен відвідувач самостійно обирає вміст та об'єм продуктового набору – найбільша коробка коштує символічні 5€ благодійного внеску, середня 4€, найменша 3€. Волонтер допомагає сформувати набір у коробці обраного об'єму, після чого перепаковує вміст до індивідуальної торбинки. Потребуючі можуть також підшукати для себе вживаний одяг за 1-2€ або ж здати речі на ремонт чи отримати за таку ж ціну предмети гігієни. Pannonische Tafel має спеціальний

автомобіль, яким час від часу їздить до навколишніх селищ і видає продуктові набори людям, які мають потребу, але яким далеко добиратись до наявних пунктів видачі [7].

Обидва згадані вище продовольчі банки – Wiener Tafel і Pannonische Tafel – разом із сімома іншими австрійськими банками їжі, входять до складу Асоціації продовольчих банків Австрії Die Tafeln, яка була заснована у 1998 році (рис. 2.1.1). Спільними зусиллями членам Асоціації за 23 роки вдалось врятувати від звалища 5 770 362 кг продуктів харчування і засобів гігієни. Більше 60 тис людей, які постраждали від бідності, отримали допомогу у 81 пункті розподілу та 122 соціальних установах Австрії. До роботи продовольчих банків долучились 4 тис волонтерів, які сумарно відпрацювали 400 тис годин [31, с.5].

Рис. 2.1.1. Асоціація продовольчих банків Австрії Die Tafeln

Джерело: [30]

У Норвегії діє мережа із восьми продовольчих банків Matsentralen, перший з яких відкрився в Осло у 2013 році. Вони працюють як посередники, передаючи продукти харчування благодійним організаціям. У 2021 році норвезькі продовольчі банки врятували понад 4268 тон їжі від сміття та перерозподілили її серед понад 480 некомерційних організацій, які допомагають людям у вразливих життєвих ситуаціях.

Діяльність продовольчих банків у Норвегії підтримують представники бізнесу, влади та громадськості (рис. 2.1.2). Витрати на операційну діяльність продовольчі банки покривають за рахунок державної фінансової підтримки,

коштів від муніципалітету та міського управління (разом із національними вони складають приблизно половину фінансів), підтримки благодійних фондів а також оплати від благодійних організацій, які беруть у них їжу [34].

Члени Matsentralen працюють як посередники, розподіляючи їжу не серед потребуючих напряму, а серед організацій, які ними опікуються. Matsentralen перевіряє дійсність організації та її відповідний запис у реєстрі неприбуткових соціальних організацій і тоді відбувається домовленість про співпрацю. Організація може приїжджати стільки разів, скільки їй потрібно, однак важливо зауважити, що з банку їжі вона отримує не більше 50% усієї їжі, яка проходить щоденно через цю організацію. і обирає необхідні продукти харчування.

Рис. 2.1.2. Підтримка продовольчих банків в Норвегії

Джерело: [36]

Залежно від розмірів організації є певний ліміт на ту чи іншу категорію продуктів, щоб для інших організацій теж залишилось, лише один їхній банк їжі серед семи готує набори, які організації не можуть обирати. Також продовольчі банки Matsentralen ведуть облік продуктів, які були надані організаціям та час від часу робить аналітику цих даних: наприклад, організації, які допомагають мігрантам беруть більше овочів/фруктів, а ті, які, працюють з корінним населенням Норвегії - картоплю та м'ясо. Усі організації, що звертаються за

допомогою до продовольчих банків Норвегії, відшкодовують їм певну вартість продуктів, теж в залежності від розмірів допомоги, яку вони отримують [33].

У Норвегії влада та харчова промисловість уклали угоду щодо запобігання та зменшення харчових відходів на національному рівні. Завдяки Галузевій угоді про скорочення харчових відходів, яка була укладена в 2017 році, п'ять міністерств і дванадцять галузевих організацій працюють над тим, щоб до 2030 року вдвічі скоротити харчові відходи в усьому ланцюжку створення вартості харчових продуктів. Угода є важливим інструментом для пошуку рішень і реалізації вимірювання між секторами та ланками в ланцюжку вартості. Галузева угода зосереджується на пожертвуванні надлишків їжі, оскільки сторони угоди в харчовій промисловості зобов'язуються робити внески в пожертвування надлишків їжі благодійним організаціям/продовольчим центрам. Крім того, влада зобов'язується допомогти організувати донорство продуктів харчування у співпраці з харчовою промисловістю [36].

З 1997 року у Польщі діє Асоціація продовольчих банків Banki Żywności, яка об'єднує 32 продовольчі банки (рис. 2.1.3).

Рис. 2.1.3. Мережа продовольчих банків в Польщі

Джерело: [40]

Продовольчі банки працюють як посередники, і за час своєї діяльності Асоціація допомогла 3200 благодійним організаціям, серед яких: їдальні, громадські центри, нічні притулки та будинки для бездомних, освітні центри, хоспіси, центри підтримки для самотніх жінок, дитячі будинки та інші установи, які допомагають потребуючим. До їхньої діяльності були залучені 50 тис волонтерів, а допомогу отримали близько 1,5 млн людей у скрутні [37].

У 2020 році діяльність Асоціації була зосереджена, відповідно до прийнятого Плану роботи, на 4 пріоритетних завданнях:

1. Розвиток потенціалу Асоціації та партнерських мереж для збору продуктів харчування з торгових мереж,
2. Зростання впізнаваності Асоціації,
3. Збільшення різноманітності джерел фінансування,
4. Адвокація інтересів Асоціації у Фонді європейської допомоги найбільш знедоленим (Fund for European Aid to the Most Deprived - FEAD) та розвиток співпраці з роздрібними мережами [38].

Оскільки головними завданнями Польської федерації банків їжі є зменшення кількості харчових відходів, значною частиною всієї їхньої діяльності є пропагування правильного використання їжі та проведення освітніх заходів.

Одним з цікавих проєктів, в якому брали участь продовольчі банки Banki Żywności, називався «Жовта тарілка» – спільна програма підтримки системи дитячого харчування в Польщі, започаткована Фондом Кульчика в альянсі з польськими гуманітарними організаціями. Banki Żywności брали участь у його перших двох випусках у 2016-2018 роках. Мета полягала в тому, щоб зміцнити систему харчування тих дітей, які мають менше шансів на поживну їжу щодня. Завдання продовольчих банків Banki Żywności полягало у створенні місцевих коаліцій з питань харчування дітей, щоб збільшити кількість дітей, які отримують належне харчування, і навчати людей, які безпосередньо впливають на якість харчування дітей.

12 000 дітей у майже 300 закладах по всій країні користуються програмою забезпечення харчуванням найбідніших дітей. З вересня 2016 року Фонд Кульчика виділив на ці цілі понад 16 мільйонів злотих. Результатом проекту, реалізованого Banks Żywności, було започаткування або посилення залучення місцевих громад для забезпечення повноцінним харчуванням дітей у школі/громадському центрі/закладі, що забезпечує харчування дітей протягом навчального року, а також професійна активізація батьків, особливо матерів. Заклади отримали фінансову підтримку та підтримку в натуральній формі у вигляді їжі, наданої продовольчими банками для цілей програми [39].

Новий проект Федерації польських харчових банків, який реалізується з 2 травня 2022 року до 31 жовтня 2023 року, має на меті підвищити знання органів місцевого самоврядування про дії щодо зменшення харчових відходів та вплив неурядових організацій на створення стратегічних документи на місцевому рівні. Завдяки цій ініціативі Асоціація підтримує громадські організації та органи місцевого самоврядування і представити їм конкретні стратегії, поширюючи хороші практики, перевірені у сфері протидії харчовим відходам [40].

Асоціація продовольчих банків Banki Żywności має сильну підтримку бізнесу. 12 найбільших рітейлових мереж та мереж ресторанів - Jeronimo Martins, Makro, TESCO, Auchan, Netto, Kaufland, Żabka, Stokrotka, AmRest (KFC), Eurocash, AmRest (Pizza Hut), AmRest (Burger King) підтримують Асоціацію. У 2020 році Асоціація отримала продукти із 1976 магазинів та ресторанів загальним обсягом 13 382 тонни продуктів харчування вартістю більш ніж 150 млн злотих (табл. 2.1.1).

Боротьба з втратою продовольства та продовольчою безпекою залишається пріоритетом у Європі. Щодня тонни їстівних надлишків їжі витрачаються даремно, а мільйони людей не можуть дозволити собі гідну їжу. Об'єднуючи зусилля на національному рівні, продовольчим банкам вдається досягти кращих результатів, залучаючи більше фінансової і продуктової підтримки і таким чином допомагаючи більшій кількості людей, що знаходяться у скрутному становищі.

Таблиця 2.1.1

**Підсумки співпраці Асоціація продовольчих банків Польщі Banki
Żywności з торговими мережами у 2020 році**

Комерційна мережа	К-сть магазинів	К-сть переданих продуктів, кг	Вартість переданих продуктів, PLN
Jeronimo Martins	811	5 484 976,55	76 528 462,04
Makro	34	2 796 755,71	28 741 884,01
TESCO	259	2 120 576,49	17 864 179,32
Auchan	81	1 218 476,86	8 975 458,43
Netto	267	701 512,21	4 340 149,20
Kaufland	142	421 177,63	4 440 804,27
Żabka	6	308 732,49	5 064 442,99
Stokrotka	117	198 337,67	1 601 653,39
AmRest (KFC)	220	104 700,22	2 969 526,74
Eurocash	6	25 248,12	257 649,47
AmRest (Pizza Hut)	10	1 070,63	30 129,65
AmRest (Burger King)	23	524,77	20 250,80
Сумарно	1976	13 382 089,35	150 834 590,31

Джерело: [38, с.3]

Об'єднання зусиль на міжнародному рівні є також ефективним механізмом задля досягнення спільних цілей. Так, у світі діють три глобальні об'єднання продовольчих банків: Global FoodBanking Network (GFN), Feeding America (FA) та European Food Banks Federation (FEBA).

Європейська федерація продовольчих банків (FEBA) була заснована 23 вересня 1986 року у Парижі, Франція. У 2018 році Рада директорів і Генеральна Асамблея вирішили перенести організацію до Брюсселя, щоб бути ближче до європейських інституцій та інших європейських зацікавлених сторін і НУО та підтримувати ріст і розвиток її членів. Сьогодні FEBA – це зростаюча мережа із 341 продовольчим банком, що діють у 29 країнах Європи [11, с. 5].

Метою FEBA та її членів – продовольчих банків – є порятунок придатних до споживання продуктів харчування від смітника і перерозподіл цієї їжі між

організаціями, які допомагають людям, які її найбільше потребують. З 1986 року організація сприяє посиленню продовольчої безпеки в Європі через зменшення харчових відходів спільними зусиллями. Щоб виконати цю місію, FEBA сприяла розвитку та створенню мережі банків продуктів харчування по всій Європі, щоб зберегти хорошу їжу від перетворення на відходи та допомогти благодійним організаціям надавати їжу все більшій кількості людей.

Мережа FEBA побудована на унікальній моделі перерозподілу. Банки їжі безкоштовно відновлюють і збирають їжу з різних джерел, значна частина якої інакше була б витрачена даремно. Харчові продукти сортуються та зберігаються на складах з дотриманням норм гігієни та безпеки харчових продуктів. Потім ця їжа безкоштовно передається сертифікованим благодійним організаціям і організаціям соціальних служб, які підтримують найбільш знедолених людей.

Згідно зі звітом за 2021 рік, за весь час діяльності Федерації було врятовано 907 280 тон їжі і розподілено між 45 810 благодійними організаціями, які у свою чергу допомогли 11,8 млн потребуючим у 29 країнах Європи (рис. 2.1.4).

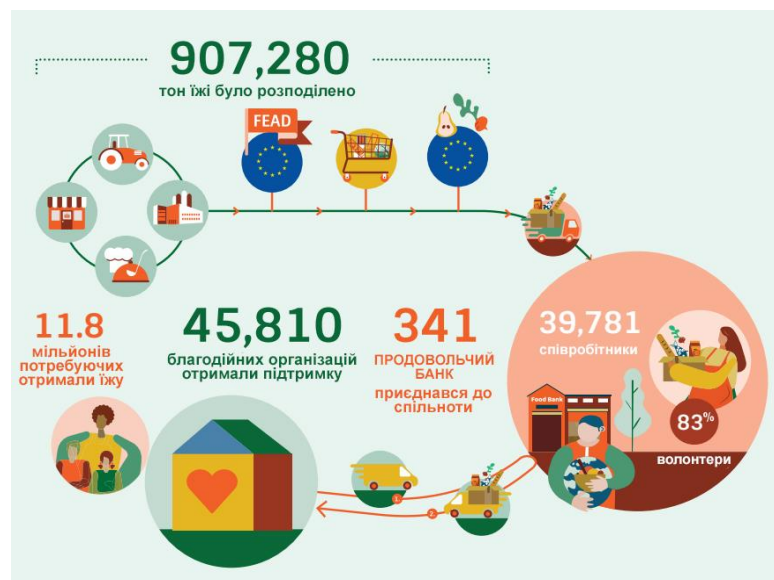

Рис 2.1.4. Результати діяльності Європейської федерації продовольчих банків за 1986-2021 роки

Джерело: [11, с.2]

FEBA, маючи визнання серед представників влади та бізнесу на міжнародному ринку, постійно збільшує коло своїх партнерів для реалізації своїх завдань. Так, наприклад, у жовтні 2022 FEBA підписала 5-річну угоду про

партнерство з IFCO, провідним світовим постачальником багаторазових пакувальних контейнерів (RPC) для свіжих продуктових продуктів. Цією угодою IFCO підтримує FEBA та її членів у місії зі зменшення харчових відходів та допомоги потребуючим [22].

Федерація бере активну участь у заходах, що організуються європейськими інституціями, щодо питань продовольчої безпеки і харчових відходів. Так, нещодавно, у грудні 2022 року, представники FEBA взяли участь у панельній дискусії в межах заходу FoodSafety4EU. Генеральний секретар FEBA приєднався до панельної дискусії щодо ключових пріоритетів для зацікавлених сторін у ланцюзі постачання харчових продуктів, узагальнюючи сферу діяльності FEBA та його членів і підкреслюючи нерозривний зв'язок між сталістю продовольчої системи, пожертвуванням продуктів харчування та продовольчою безпекою [41].

Отже, продовольчі банки зазвичай надають допомогу безпосередньо людям, що опинились у скрутних життєвих ситуаціях, або ж передають продукти харчування благодійним організаціям, які вже далі розповсюджують їх серед потребуючих. Більшість продовольчих банків обирають саме другий варіант, залишаючи за собою питання пошуку постачальників та логістики і передаючи питання відбору потребуючих, що претендують на продовольчу допомогу, і саму фактичну передачу продуктів харчування самим благодійним організаціям.

У країнах, де діють декілька та більше продовольчих банків, широко поширена практика їхнього об'єднання в асоціації. На міжнародному рівні у світі діють три глобальні організації, що об'єднують національні асоціації продовольчих банків чи окремі продовольчі банки у потужні спільноти: Global FoodBanking Network (GFN), Feeding America (FA) та European Food Banks Federation (FEBA). Таким чином продовольчим банкам вдається досягти кращих результатів, привертаючи більше уваги до питань продовольчої безпеки і проблеми харчових відходів, залучаючи більше фінансової і продуктової підтримки і в результаті – допомагаючи більшій кількості людей, що знаходяться у скрутному становищі чи є представниками вразливих верств населення.

2.2. Особливості функціонування ГО «ТАРІЛКА» як першого продовольчого банку в Україні

Громадська організація «ТАРІЛКА» була заснована 15 жовтня 2019 року у місті Львів. Організація реалізовує три Цілі сталого розвитку: 1 – подолання бідності, 2 – подолання голоду, 12 – відповідальне споживання.

За даними Державної служби статистики України, 51% населення України проживає за межею бідності (станом на перше півріччя 2020). В той же час, Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (FAO) повідомляє, що українці щорічно продукують близько 7 млн тон органічних відходів. Тому мета діяльності організації складається із двох складових: екологічна – зменшення кількості органічних відходів; і соціальна – допомога потребуючим із вразливих верств населення [1].

ГО «ТАРІЛКА» прагне поширювати культуру продовольчих банків по всій Україні. За час її діяльності, завдяки підтримці членів Групи правління ГО «ТАРІЛКА», продовольчі банки «ТАРІЛКА» відкрились також у Києві (у березні 2021) та Херсоні (у лютому 2022) [1].

ГО «ТАРІЛКА» як продовольчий банк працює за моделлю безпосередньої допомоги потребуючим. Тобто щодня зранку організація отримує повідомлення від тих магазинів, які готові в цей день віддати їжу на межі терміну придатності. Далі волонтер складає маршрут і водій виїжджає за продуктами, які після обіду привозить у Центр видачі їжі ГО «ТАРІЛКА». Там волонтери переглядають привезені продукти, сортують їх і фасують з них продуктові набори. Ці набори в той же день ввечері волонтери видають потребуючим, які приходять за попереднім записом і зобов'язані підтвердити свою особу і свій соціальний статус [10, с.3].

Основні напрямки діяльності ГО «ТАРІЛКА» – це: допомога потребуючим продуктовими наборами у Львові; доставка продуктової допомоги потребуючим по всій Україні у партнерстві з благодійними організаціями; адресна доставка продуктових наборів маломобільним потребуючим у Львові у співпраці із компанією GLOVO.

У 2022 році ГО «ТАРІЛКА» також реалізувала такі проєкти:

1. Доставка продуктових наборів по Україні

З початком повномасштабного вторгнення розширили географію надання допомоги. Опрацьовують запити з різних областей, формують та відсилають гуманітарні набори, до яких входять продукти харчування і засоби особистої гігієни. Станом на 1.11.22 допомогли таким чином понад 3 000 потребуючих.

2. Підтримка військових

З перших днів після початку повномасштабного вторгнення голова Групи правління ГО «ТАРІЛКА» Іван Павліш та член Групи правління Тарас Шумський воюють у складі ЗСУ. У свою чергу ГО «ТАРІЛКА» приймає запити військових на гарячих позиціях і надсилає їм гуманітарні набори – продукти харчування, сухпаї, засоби особистої гігієни. Станом на 1.11.22 здійснили понад 30 відправок.

3. Співпраця із Всесвітньою продовольчою програмою (WFP)

З березня 2022 триває співпраця із WFP, в межах якої ГО «ТАРІЛКА», десятки партнерських організацій, а також сотні волонтерів щодня розповсюджують хліб і консерви потребуючим на Сході та Півдні України. Станом на 1 листопада волонтери роздали 12 млн хлібин. Завдяки звільненню нових територій ЗСУ, проєкт з кожним місяцем лише набирає обертів[10, с.6].

4. Пошиття еко-торбин

Завдяки менторській підтримці та інкубаційній програмі Social Impact Award 2022 ГО «ТАРІЛКА» запустила пошиття еко-торбин із вторинної сировини. Ця діяльність здійснюється з метою заміщення пластикових пакетів потребуючих, що приходять у продовольчий банк, еко-торбинами на безкоштовній основі, а також залучення в організацію додаткових коштів для подальшої діяльності.

5. Дослідження продовольчих банків Австрії

Одна із співзасновниць ГО «ТАРІЛКА», Анастасія Слюсаренко, провела дослідження місцевих продовольчих банків Tafel в Австрії – відвідала три організації, познайомила з їхнім форматом роботи. Це сприяло налагодженню

стабільного партнерства з Tafel у Відні, завдяки чому восени 2022 року ГО «ТАРІЛКА» отримала три поставки продуктів і засобів особистої гігієни для потребуючих в Україні.

6. Підтримка у відкритті та діяльності продовольчого банку «ТАРІЛКА-ХЕРСОН»

ГО «ТАРІЛКА-ХЕРСОН» зареєстровано у лютому 2022 року. Організація співпрацює з місцевими аграріями, хлібзаводом і консервним заводом. Підприємство «Центральний ринок» надало безкоштовно приміщення і періодично допомагало з продуктами. ГО «ТАРІЛКА-ХЕРСОН» опікується 600 родин з Херсону та області, а також допомагають воїнам ЗСУ, поліції, СБУ. У 2022 році ГО «ТАРІЛКА» неодноразово відправляла продукти харчування і засоби особистої гігієни у Херсон, а під час окупації Херсону – збирала кошти і передавала ГО «ТАРІЛКА-ХЕРСОН» для закриття критичних потреб безпосередньо на місці [10, с.7].

7. Колаборація із Євгеном Клопотенком

У межах цієї колаборації для привернення уваги до проблеми нерационального використання продуктів харчування і харчових відходів були розроблені рецепти страв із продуктів, термін придатності яких вийшов, але які були ще цілком придатні до споживання. Також ГО «ТАРІЛКА» систематично готує інформаційні матеріали, які публікуються на сайті <https://klopotenko.com/>.

За 10 місяців 2022 року ГО «ТАРІЛКА»:

- видала 2586 продуктових наборів потребуючим у Львові;
- залучила 35 нових партнерів і їхня цифра зросла до 85;
- відправила гуманітарну допомогу 3185 потребуючим;
- залучила 40 нових волонтерів і їхня цифра зросла до 90;
- врятувала від смітника 16915 кг їжі, що на 3820 кг більше, ніж попереднього року;
- поповнила базу потребуючих у Льві 2275 новими заявками, і тепер загальна кількість зареєстрованих у базі ГО «ТАРІЛКА» становить 4998 осіб (рис.2.2.1).

Рис. 2.2.1. Досягнення ГО «ТАРІЛКА» за 10 місяців 2022 року

Джерело: [10, с.8]

Окрім того, у період з 19 вересня до 4 листопада 2022 року на базі ГО «ТАРІЛКА» як продовольчого банку було організоване і проведене опитування 700 потребуючих, які приходили за продуктовими наборами. Опитування проводилось шляхом усного озвучення запитань з варіантами відповідей і фіксацією цих відповідей у Excel-таблиці.

Проведене опитування визначило цільову аудиторію продовольчого банку: 73,2% із 700 потребуючих із вразливих верств населення, що звернулись за допомогою до ГО «ТАРІЛКА» – це пенсіонери. Люди з інвалідністю складають 18,3% від загальної кількості опитаних, військові та учасники АТО – 5,5%, багатодітні сім'ї – 1,7%, малозабезпечені сім'ї – 1,7% (рис 2.2.2).

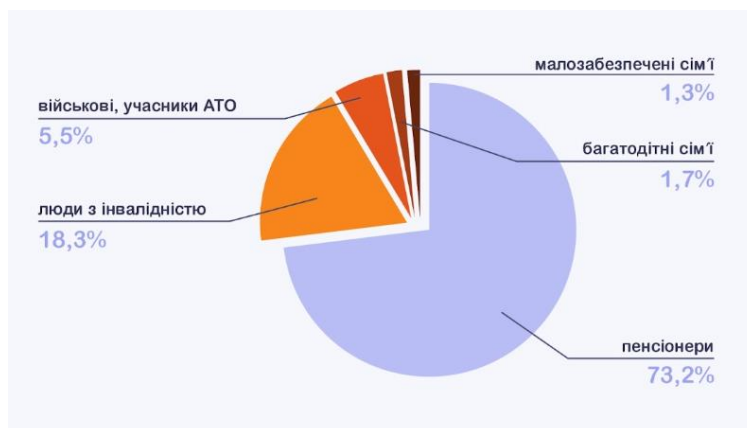

Рис. 2.2.2: Соціальний статус потребуючих

Джерело: [соціологічне опитування]

78,9% потребуючих, що звертались за допомогою до ГО «ТАРІЛКА», є віком 65 років і старші, 17,75 – 54-64 років, 3,35 – 25-54 років. Тобто 4/5 потребуючих є пенсіонерами. Відповіді, отримані на перші два питання, повністю підтверджують цей факт (рис. 2.2.3).

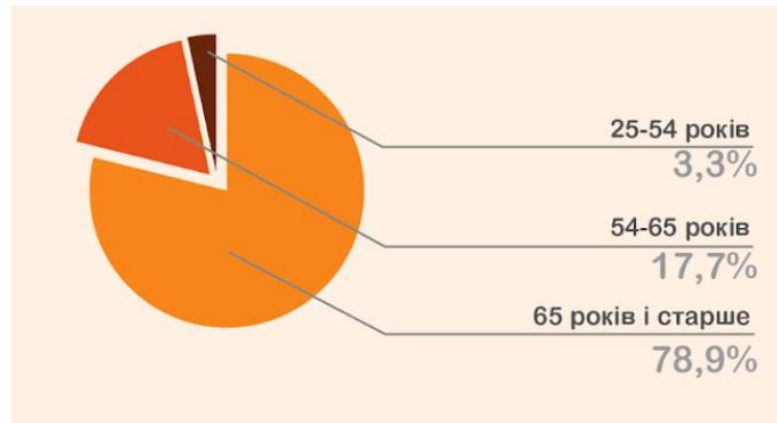

Рис.: 2.2.3: Вікова категорія потребуючих

Джерело: [соціологічне опитування]

Більше половини потребуючих більшу частину своїх коштів витрачають на медикаменти – 54,7% опитаних. Для 27,3% опитаних основною статтею витрат є комунальні послуги, і для 18,9% - продукти харчування (Рис. 2.2.4).

Рис 2.2.4: Основна стаття витрат потребуючих

Джерело: [соціологічне опитування]

Статтями витрат, на які потребуючим бракує коштів в першу чергу, 46,7% респондентів назвали продукти харчування, 30% - медикаменти, 19,3% - комунальні послуги, 2% - одяг та взуття, 1,25 – на все (Рис. 2.2.5).

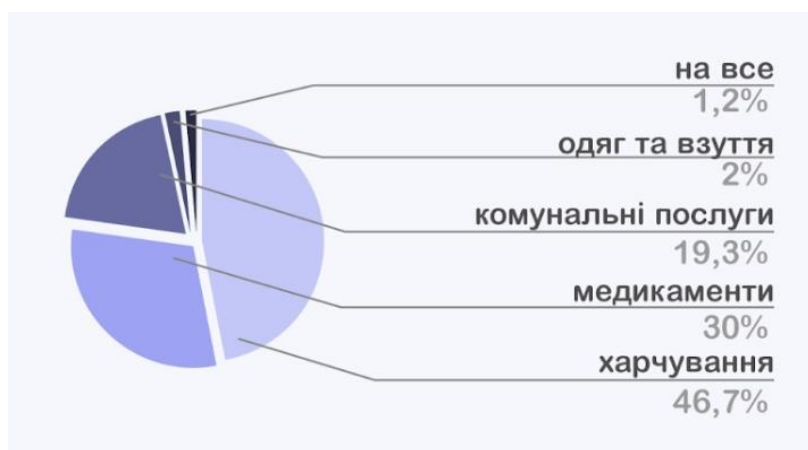

Рис. 2.2.5: Статті витрат, на які бракує коштів в першу чергу

Джерело: [соціологічне опитування]

Щодо розміру місячного доходу потребуючих, то практично половина з них має дохід у розмір 2-3 тис грн, близько 30% - 3-4 тис грн, близько 7% - менше 2 тис грн, решта – більше 4 тис грн (Рис. 2.2.6).

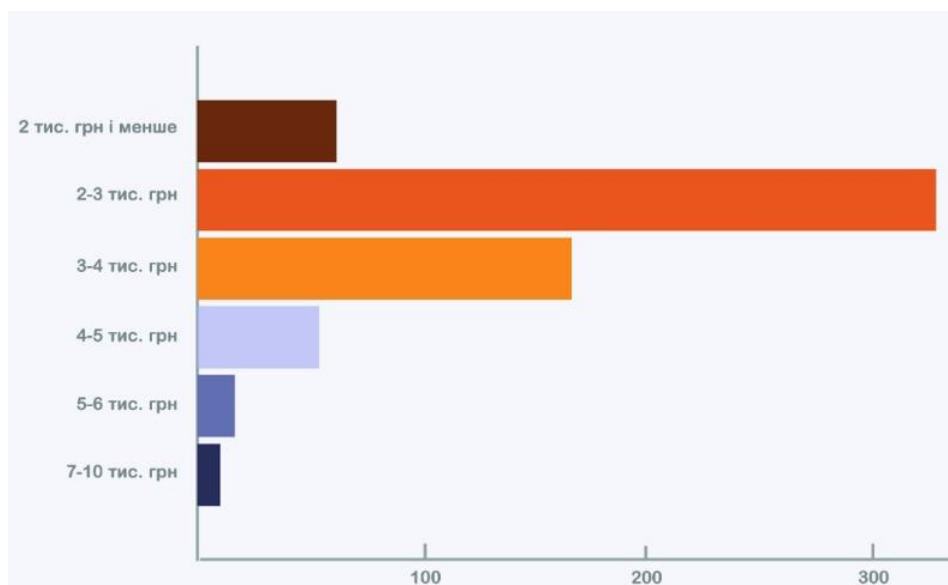

Рис. 2.2.6: Місячний дохід потребуючих

Джерело: [соціологічне опитування]

Отже, основна категорія потребуючих, які звертаються за допомогою до продуктового банку «ТАРІЛКА» – це пенсіонери віком 65 років і старші, із місячним доходом у розмірі 2-3 тис грн, які найбільше витрачають на медикаменти і в першу чергу потребують продуктів харчування.

Проаналізувавши усі надходження та витрати упродовж 10 місяців 2022 року, ГО «ТАРІЛКА» отримала наступні результати:

- доходи становили 1 806 568 грн, з них 36% – благодійні внески фізичних осіб і 64% – благодійні внески юридичних осіб;
- витрати становили 1 708 056 грн, з них 91% – закупівля продуктів харчування і засобів особистої гігієни, 5% – операційні витрати, 2% – витрати на пальне для заправки Тарілкомобіля, 1% – обладнання, 0,5% – комунальні послуги [10, с. 8-9].

Фінансові потреби ГО «ТАРІЛКА» на 2023 рік визначені наступні:

- закупівля продуктів для доставок по Україні – 1 000 000 грн;
- операційні річні витрати – 665 200 грн (з врахуванням створення 5 робочих місць);
- купівля автомобіля для збору продуктів з магазинів, що є партнерами організації – 550 000 грн;
- ремонт приміщення – 300 000 грн (мається на увазі оплати роботи майстра, оскільки кошти на закупівлю будівельних матеріалів надав благодійник).

Тобто, основними пріоритетами на 2023 рік визначені: ефективна допомога потребуючим; повний ремонт приміщення, яке надала у користування організації Львівська міська рада на пільгових умовах; забезпечення організації автомобілем; зміцнення організаційної спроможності [10, 10].

В цілому, діяльність ГО «ТАРІЛКА» більшою мірою залежить від благодійної підтримки юридичних осіб. Благодійна підтримка фізичних осіб є меншою і для її посилення потрібна систематична фандрейзингова діяльність, а також більше поширення інформації про діяльність організації.

2.3. Роль партнерства та співпраці у розвитку ГО «ТАРІЛКА»

Продовольчі банки як неурядові організації у своїй діяльності співпрацюють із представниками трьох секторів: бізнесу, влади і громадського сектору. Кожен цей сектор має свою специфіку взаємодії, яку слід знати і враховувати, щоб партнерство та співпраця були взаємовигідними та приносили користь суспільству.

Партнерство особливо важливе тоді, коли організація тільки починає розвиватись і коли важко привернути увагу донора через брак досвіду. Багато донорів хочуть працювати лише з неурядовими організаціями, які мають принаймні пару років досвіду роботи, щоб переконатися, що вони є стійкими. Неможливо змінити той факт, що організація є новоствореною, але можна запартнеритись з іншою організацією, яка існує довше та може взяти на себе провідну роль у заявці.

Малі неприбуткові організації переважно працюють в одній-двох громадах. Хоча це має великий сенс з їхньої точки зору, це також призводить до обмеженої кількості бенефіціарів. Співпраця з іншими неурядовими організаціями, які працюють у сусідніх громадах, може сприяти більшому охопленню і принести користь більшій кількості людей.

Крім того, у партнерстві організації, швидше за все, матимуть різні сфери знань і навичок. Реалізуючи той чи інший проєкт, це є великою перевагою, яка дозволяє власними силами закривати різні напрямки роботи. Поєднання знань і навичок експертів партнерських організацій робить співпрацю набагато сильнішою.

Важливим є також момент збереження наявних ресурсів. Працюючи самостійно, кожна організація потребує, наприклад, менеджера проєкту, бухгалтера чи польового працівника. Працюючи в партнерстві, деякі з цих завдань можна розділити. Так ресурси використовуються ефективніше.

Чітке визначення ролей і обов'язків кожної сторони на початку саме по собі буде корисним у довгостроковій перспективі. Це також дозволить запобігти непорозумінням у майбутньому. Важливими є також умови комунікації і

взаємодії, які дозволяють учасники співпраці вільно спілкуватися, висловлювати свою думку, дискутувати та обговорювати, а потім робити висновки з урахуванням думки кожного.

Партнерство між неурядовими організаціями – це чудовий спосіб розширити охоплення та вплив, досягнути бажаних цілей. Останніми роками неурядові організації в Україні стали частіше вступати в партнерство з подібними організаціями – ця тенденція свідчить про готовність представників громадського сектору шукати компроміси, делегувати обов'язки і розділяти відповідальність.

ГО «ТАРІЛКА» у 2022 році продовжувала працювати також як продовольчий банк, видаючи продуктові набори потребуючим із вразливих верств населення Львова. Частину продуктів організація була змушена закуповувати, так як наявними продуктами на межі терміну придатності, які передавали магазини і виробники не вистачало для формування продуктового набору. А частину продуктів із тривалим терміном зберігання передавали компанії-виробники свідомо, щоб підтримати діяльність організації і допомогти потребуючим. Серед таких компаній, наприклад, «Ярич», Nestle, Danone, Carlsberg, ChocoBoom.

Партнерство бізнеса та неурядових організацій є вигідним для обох сторін. Такі альянси допомагають зміцнити легітимність і соціальну прийнятність компаній, але вони також – перш за все – роблять основні товари та послуги доступними для широких верств населення. Таким чином, ці партнерства підвищують ефективність діяльності організацій, водночас змінюючи спосіб, у який бізнес бачить свою діяльність, і посилюючи його корпоративну соціальну відповідальність.

Очевидно, що компаніям важливо зміцнювати імідж свого бренду серед широкої громадськості, а також серед усіх своїх партнерів, клієнтів і постачальників. Компанія із сумнівною діяльністю стає мішенню для ЗМІ чи громадськості, що має серйозні наслідки для її іміджу. Не менш важливим за

налагодження збуту завданням для компанії є також її інтеграція у місцеву соціальну та економічну структуру, налагодження зв'язків із громадськістю.

У межах своєї співпраці з продовольчим банком, бізнес, як і неурядові організації, може надавати не лише фінансову чи матеріальну підтримку. Мова йде про повноцінні партнерські проєкти, мета яких співзвучна з діяльністю як продовольчого банку, так і бізнесу.

Прикладом такої співпраці є кооперація ГО «ТАРІЛКА» із Євгеном Клопотенком – шеф-кухарем і власником двох ресторанів у Києві та Львові. Спільним для Євгена Клопотенка і ГО «ТАРІЛКА» виявилось бажання зменшувати кількість органічних відходів у домогосподарствах України. У межах цієї співпраці Євген Клопотенко розробив рецепти із продуктів, термін придатності яких, вказаний на упаковці, вже пройшов або ж які втратили свій привабливий зовнішній вигляд, як, наприклад, закуски із кисломолочного сиру [43]. ГО «ТАРІЛКА», зі свого боку, веде колонку на сайті Євгена Клопотенка, розповідаючи про проблему харчових відходів і даючи поради щодо їх зменшення[44].

Кожний окремий бізнес визначає для себе мету, з якою він підтримує ту чи іншу неурядову організацію. Є компанії, для яких основним завданням є створення позитивного іміджу в очах громадськості. Зазвичай вони мінімально або ж одноразово залучаються у співпрацю з організаціями, основну увагу звертаючи на комунікаційну та маркетингову сторону такої співпраці. А є і компанії, для яких суспільно корисна позиція і підтримка діяльності неурядових організацій є в основі її діяльності на рівні із бізнесовою складовою. Такі компанії систематично підтримують громадський сектор і основну цінність такого партнерства вбачають у синергії позитивного впливу на розвиток суспільства чи вирішення суспільних проблем.

Прикладом такої компанії-партнера ГО «ТАРІЛКА», є компанія ELEKS. Ця компанія підтримала ГО «ТАРІЛКА» ще на початку діяльності продовольчого банку, закупивши холодильне обладнання для зберігання продуктів у належних умовах. Компанія також відгукнулася на заклик ГО «ТАРІЛКА» під час збору

коштів на автомобіль, який є дуже важливим для діяльності продовольчого банку. У грудні 2022 року у львівському офісі компанії ELEKS відбувся різдвяний ярмарок, на якому співробітники компанії мали змогу придбати продукцію соціальних підприємств Львова, і частина зібраних коштів була передана ГО «ТАРІЛКА» на формування 100 гуманітарних наборів для потребуючих. Більше того, компанія закупила і передала ГО «ТАРІЛКА» 758 книжок для дітей різного віку, які були розіслані разом із гуманітарними наборами потребуючим сім'ям із дітьми по всій Україні (рис. 2.3.2).

Рис. Гуманітарний набір для сімей із дітьми разом із книжками, закупленими компанією ELEKS і переданими ГО «ТАРІЛКА»

Джерело: [фотоархів ГО «ТАРІЛКА»]

Очевидно, що продовольчий банк «ТАРІЛКА» створювався не для того, щоб посилювати соціальну прийнятність бізнесу. Він працює задля зменшення кількості харчових відходів шляхом передачі продукції на межі терміну придатності, яка вже не буде реалізована, потребуючим, які страждають від голоду. яке не має доступу до життєво важливих товарів і послуг. Але партнерство з компаніями дозволяє збільшити позитивний вплив на довкілля і допомогти більшій кількості людей.

Надзвичайно важливою для розвитку продовольчого банку «ТАРІЛКА» є співпраця із Всесвітньою продовольчою програмою ООН (World Food Programme – WFP), яка розпочалась із березня 2022 року і триває донині. ГО «ТАРІЛКА» організовує та координує діяльність сотень волонтерів, які щодня розповсюджують хліб у Дніпропетровській, Харківській, Миколаївській областях, а також на деокупованих територіях Харківської, Запорізької і Херсонської областей. Загалом, як свідчать аналітичні дані ГО «ТАРІЛКА», за 10 місяців співпраці було роздано більше 14 млн хлібин.

На неурядову організацію, яка співпрацює із великою міжнародною організацією, покладається велика відповідальність. Будь-яка помилка може коштувати репутації. Але така співпраця покращує навички проектного та фінансового менеджменту організації, а також підсилює її репутацію і дає змогу вийти на міжнародний рівень комунікації і донорства, що дуже важливо для розвитку будь-якої неурядової організації, в тому числі і для продовольчого банку «ТАРІЛКА».

Ефективна діяльність неурядових організацій неможлива без співпраці з владою. Навіть якщо вони мають різні цілі, вони потрібні одне одному. Особливо, коли мова йде про такі основні послуги, як доступ до первинної медичної допомоги, води, освіти чи харчування. Владі потрібні неурядові організації, оскільки вони гнучкі, тобто можуть спробувати рішення, які влада не може собі дозволити. Зі свого боку, органи влади можуть надати неурядовим організаціям фінансування, інфраструктуру та політики, необхідні їм для ведення і масштабування своєї діяльності.

Для продовольчого банку «ТАРІЛКА» співпраця із органами влади є також дуже важливою. Так, Львівська міська рада свого часу передала організації у користування на пільгових умовах комунальне приміщення, у частині якого ГО «ТАРІЛКА» спершу провела ремонтні роботи (в іншій частині ремонт незавершений досі і поновлюється періодично із залученням чергової частини необхідної суми коштів), а тоді організувала прийом продуктів харчування, їхнє сортування, фасування у продуктові набори і видачу потребуючим.

Також ГО «ТАРІЛКА» співпрацює із Львівським міським центром соціальних служб «Між нами», отримуючи від нього актуальну інформацію про маломобільних потребуючих у Львові. Із підтримкою служби доставки Glovo, організація систематично відправляє цим потребуючим продуктові набори.

ГО «ТАРІЛКА» як продовольчий банк співпрацювала і співпрацює з численними неурядовими організаціями. Зазвичай, ця співпраця передбачає передачу цим організаціям продуктів для подальшого розповсюдження серед потребуючих, що відповідає соціальній меті ГО «ТАРІЛКА» – подолання бідності і допомога людям, що опинились у скрутних життєвих обставинах. Серед таких організацій можна назвати, наприклад, БФ «СЕРЦЯ НАДІЇ», Житомирська міська дитяча громадська організація «Все робимо самі», ГО «Вільне життя», Спілка багатодітних сімей Львівщини «Щаслива родина», Навчально-реабілітаційний центр Джерело та інші.

Також ГО «ТАРІЛКА» саме неодноразово отримувала допомогу від інших неурядових організацій. Особливо відчутною ця допомога стала саме від початку повномасштабного вторгнення росії 24 лютого 2022 року, після якого організація активно почала допомагати не лише потребуючим у Львові як продовольчий банк, а й також потребуючим по всій Україні, іншим неурядовим організаціям, військовим з числа ЗСУ і Територіально оборони.

Неурядові організації підтримували діяльність ГО «ТАРІЛКА» як матеріально, так і фінансово. Так, наприклад, благодійний фонд «Mom for everyone» неодноразово надсилав дитяче харчування та засоби догляду за дітьми, які ГО «ТАРІЛКА» далі розподіляла серед потребуючих, дитячих будинків сімейного типу, відправляла у штаби допомоги у Харкові та Запоріжжі. А завдяки фінансовій підтримці благодійного фонду «Help Us Help UA» ГО «ТАРІЛКА» упродовж серпня-грудня 2022 року відправила гуманітарну допомогу у вигляді продуктового набору і засобів гігієни майже 4,5 тис потребуючим по всій Україні (рис. 2.3.1).

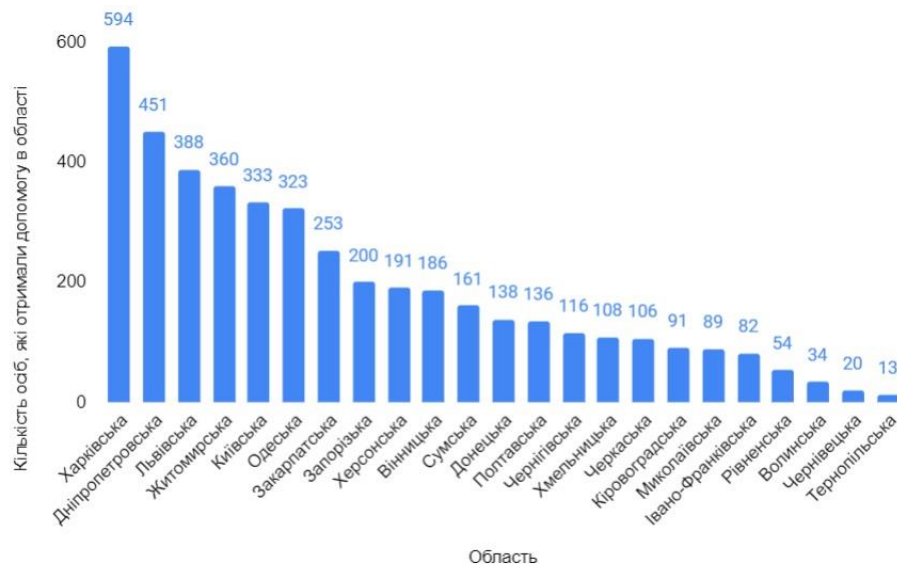

Рис. 2.3.1. Кількість осіб, що отримали гуманітарну допомогу від ГО «ТАРІЛКА», у різних областях України у серпні-грудні 2022 р.

Джерело: [дані ГО «ТАРІЛКА»]

Тут відразу варто згадати про важливість співпраці і підтримки представників бізнесу у діяльності ГО «ТАРІЛКА». Так, зокрема, усі відправки гуманітарної допомоги, про яку згадувалось вище, здійснила за власний рахунок компанія «Нова Пошта», партнером якої у рамках її програми «Гуманітарна допомога» стала ГО «ТАРІЛКА». Враховуючи середню вартість однієї відправки у розмірі 100 грн і кількість відправок, яких, за підрахунками організації, було здійснено 1080 шт., дана співпраця допомогла ГО «ТАРІЛКА» зекономити на логістиці і витратити на закупівлю гуманітарної допомоги більше 100 тис грн додаткових коштів.

Окремо варто підкреслити важливість співпраці ГО «ТАРІЛКА» з двома іншими продовольчими банками – «ТАРІЛКА-КИЇВ» і «ТАРІЛКА-ХЕРСОН». «ТАРІЛКА» була заснована у Львові восени 2019 року. Розпочавши свою діяльність як продовольчий банк і паралельно поширюючи інформацію про культуру продовольчих банків в Україні, тодішня команда ГО «ТАРІЛКА» познайомилась із активістами з Києва, які, надихнувшись її прикладом, навесні 2021 року також відкрили продовольчий банк. Оскільки ГО «ТАРІЛКА» від самого початку свого існування мріяла про розвиток в Україні мережі продовольчих банків під брендом «ТАРІЛКА», то новостворений продовольчий

банк у Києві також взяв цю назву, погодившись дотримуватись принципів діяльності львівських колег. Продовольчий банк «ТАРІЛКА-ХЕРСОН» відкрився у лютому 2022 року, пройшовши до свого становлення такий самий шлях, як і продовольчий банк у Києві.

Таким чином, ГО «ТАРІЛКА» згуртувала навколо себе ще два продовольчі банки, об'єднавшись спільними цілями, спільними принципами і спільним брендом. Прагнучи і далі поширювати культуру продовольчих банків в Україні, у боротьбі за зменшення харчових відходів, за ефективне управління надлишками їжі та перерозподілом її між тими, хто дійсно потребує допомоги, три продовольчі банки «ТАРІЛКА» вирішили створити Асоціацію продовольчих банків України «ТАРІЛКА».

Отже, у своїй діяльності продовольчий банк «ТАРІЛКА» співпрацює і залучає в якості партнерів інші неурядові організації, компанії, органи влади і соціальні служби. Кожна така співпраця чи є тою чи іншою мірою вигідною кожному з її учасників. Якщо партнери дійсно розділяють цінності один одного і не розглядають співпрацю включно через призму комунікацій і/або фінансів, то тоді усі учасники знаходять тривалих і надійних партнерів у багатьох напрямках своєї діяльності.

Важливим є довгострокове мислення і планування співпраці. Пошук спільних точок дотику, спільних цінностей є важливим у налагодженні співпраці з усіма партнерами, незалежно від сфери їхньої діяльності. Синергія в результаті співпраці, що будується на спільних цінностях, дозволить усім партнерам як досягнути бажаних результатів, так і максимізувати суспільно позитивний ефект.

Для того, щоб заручитись підтримкою ще більшої кількості партнерів і згуртувати навколо себе небайдужих активістів з усієї України, яким небайдужі проблеми харчових відходів, неефективного розподілу надлишкової їжі і голоду серед вразливих верств населення, ГО «ТАРІЛКА» разом з двома іншими продовольчими банками – БО «БФ «ТАРІЛКА-КИЇВ» і ГО «ТАРІЛКА-ХЕРСОН» – вирішили створити Асоціацію продовольчих банків України «ТАРІЛКА».

РОЗДІЛ 3

МОДЕЛЬ АСОЦІАЦІЇ ПРОДОВОЛЬЧИХ БАНКІВ УКРАЇНИ

3.1. Юридичні та організаційні аспекти діяльності Асоціації продовольчих банків України «ТАРІЛКА»

Для об'єднання зусиль трьох існуючих в Україні продовольчих банків «ТАРІЛКА» і з метою подальшого розвитку мережі продовольчих банків в Україні, представники ГО «ТАРІЛКА», БО «БФ «ТАРІЛКА-КИЇВ» і ГО «ТАРІЛКА-ХЕРСОН» 3 січня 2023 року провели установчі збори і прийняли рішення про створення Асоціації продовольчих банків України «ТАРІЛКА» (далі – АПБУ «ТАРІЛКА»).

Згідно ст. 1 ЗУ «Про громадські об'єднання», асоціація – це громадське об'єднання (яке найчастіше використовується при об'єднанні юридичних осіб) – це добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних, та інших інтересів. Громадське об'єднання, засновниками якого є юридичні особи приватного права, а членами (учасниками) можуть бути юридичні особи приватного права та фізичні особи утворюється у формі громадської спілки. У випадку прийняття рішення про створення громадської організації, до її назви включається слово «асоціація» [46].

Згідно із законом, асоціації поділяються на два види: з веденням господарської діяльності і без ведення діяльності. Для реєстрації Асоціації з веденням господарської діяльності необхідно погоджувати засновницькі документи в Антимонопольному комітеті і отримати від нього дозвіл на реєстрацію. Для реєстрації Асоціації без ведення господарської діяльності необхідно отримати від Антимонопольного комітету лист про згоду на реєстрацію Асоціації без отримання дозволу. В деяких випадках можлива реєстрація Асоціації без ведення господарської діяльності, без яких-небудь додаткових документів з боку Антимонопольного комітету. Асоціація без ведення господарської діяльності після реєстрації вноситься в реєстр

неприбуткових організацій, який веде податкова інспекція по місцезнаходженню.

Розроблений в ході роботи Статут АПБУ «ТАРІЛКА» (див. Додаток 1) є основоположним документом, на підставі якого була здійснена юридична реєстрація організації. Основною метою діяльності АПБУ «ТАРІЛКА» є підтримка діяльності громадських об'єднань та благодійних організацій, що накопичують продовольчі ресурси і засоби особистої гігієни і передають їх потребуючим із соціально вразливих верств населення, а також Збройним Силам України та підрозділам територіальної оборони України, внутрішньо переміщеним особам. Підтримка діяльності цих громадських об'єднань та благодійних організацій здійснюється шляхом сприяння створенню відповідних умов у соціальному, політичному, культурному та економічному секторах України.

Згідно зі Статутом, цілі Асоціації досягаються за допомогою наступних немайнових засобів:

- Пошук партнерів в Україні та за її межами, розвиток партнерства для підтримки діяльності Асоціації та її членів;
- Пошук і залучення матеріальних і фінансових ресурсів для підтримки діяльності Асоціації та її членів;
- Робота з проектами законодавчих актів та матеріалами, що містять законодавчі пропозиції, які подаються на розгляд Верховної Ради України, щодо діяльності громадських об'єднань та благодійних організацій;
- Популяризація культури продовольчих банків в Україні, консультування та допомога у відкритті та розвитку нових продовольчих банків в Україні.
- Робота з підвищення рівня свідомості суспільства: лекції та інформаційні заходи, зустрічі, випуск публікацій та інтегрованих матеріалів у різних ЗМІ, а також створення та ведення веб-сторінки і сторінок у соціальних мережах з відповідним контентом;
- Навчання та підвищення кваліфікації діячів громадських об'єднань та благодійних організацій;

- Співпраця з організаціями з ідентичними та/або схожими інтересами на національному та міжнародному рівнях;
- Посередництво в конфліктах інтересів, суперечках і розподілі території між організаціями-членами та організаціями із (запланованими) подібними сферами діяльності;
- Консультування членів із професійних та предметних питань.

Принципами Асоціації, визначеними у Статуті, є:

- Принцип фокусування на меті – діяльність Асоціації сприяє досягненню визначеної мети.
- Принцип прозорості – інформація про діяльність Асоціації є достовірною, зрозумілою і доступною для усіх, хто нею цікавиться.
- Принцип безкорисливості – Асоціація діє в інтересах українського суспільства і задля його блага.
- Принцип партнерства – Асоціація цінує і поважає кожного свого партнера, як в Україні, так і за її межами, і докладає максимальних зусиль задля співпраці із ними.
- Принцип сталого розвитку – своєю діяльністю Асоціація сприяє досягненню Цілей сталого розвитку: подолання бідності, подолання голоду, відповідальне споживання та виробництво, партнерство заради сталого розвитку.

Членами Асоціації можуть бути благодійні організації та/або громадські об'єднання зі статусом юридичної особи, або фізичні особи, які досягли 18 років та не визнані судом недієздатними, яка цілі Асоціації та згодна виконувати обов'язки, що на неї покладають Статутом та іншими внутрішніми документами Асоціації. Передбачені такі форми членства:

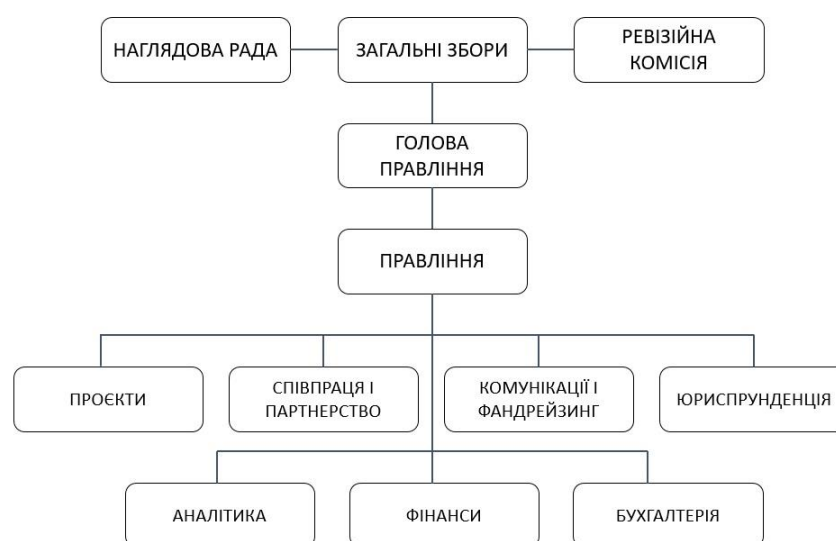
- дійсні члени – це юридичні особи приватного права – благодійні організації та/або громадські об'єднання, які віддані принципам Асоціації та дотримуються їх.

- асоційовані члени – це фізичні особи, які досягли 18 років та не визнані судом недієздатними, які мають намір створити громадське об'єднання та/або благодійну організацію на основі принципів Асоціації;
- почесні члени – це фізичні особи, які досягли 18 років та не визнані судом недієздатними які висуваються на Загальних зборах членів за особливі заслуги перед Асоціацією за пропозицією Ради правління.

Управління Асоціації здійснюється на засадах демократизму, гласності, виборності органів управління, підпорядкованості і виконавчої дисципліни, із врахуванням регламентуючих документів Організації. Органами управління Асоціації є: Загальні збори, Правління, Голова Правління.

З метою контролю діяльності Правління Асоціації та захисту прав та інтересів Членів Асоціації – в Асоціації може створюватись та діяти Наглядова рада. В Асоціації створюється та діє Ревізійна Комісія як орган фінансового контролю Асоціації.

З метою реалізації окремих напрямків діяльності Асоціації, а також забезпечення максимально ефективної роботи органів Асоціації, підвищення статусу та значення зусиль Асоціації та її Членів у сфері продовольчих банків, за рішенням Правління Асоціації можуть створюватися окремі комітети (рис. 3.1.1).

**Рис. 3.1.1. Структура Асоціації продовольчих банків України
«ТАРІЛКА»**

Джерело: розроблено автором за [59]

Отже, основними завданнями Асоціації продовольчих банків України «ТАРІЛКА» є: популяризація культури продовольчих банків в Україні; підтримка існуючих продовольчих банків – членів Асоціації; залучення коштів міжнародних організацій та донорів і розподіл їх між членами Асоціації для реалізації їхньої місії; представлення інтересів продовольчих банків «ТАРІЛКА» на державному та міжнародному рівнях.

Відкриття нових продовольчих банків «ТАРІЛКА» буде:

- сприяти вирішенню проблеми неефективного використання харчових продуктів;
- пом'якшувати соціальну напругу в окремих регіонах України;
- формувати солідарну відповідальність виробників харчових продуктів, органів державної влади та місцевого самоврядування, недержавних благодійних організацій за раціональне використання харчових продуктів, сприяти подоланню бідності в Україні;
- зменшувати фінансове навантаження на виробників харчових продуктів, пов'язане зі збитковою реалізацією чи знищенням придатних до споживання продуктів харчування, що не можуть бути реалізованими;
- популяризувати торгові марки партнерів виробників дистриб'юторів продуктів харчування.

Асоціація продовольчих банків України «ТАРІЛКА» прагне допомагати небайдужим активістам і громадським діячам по всій Україні відкривати продовольчі банки «ТАРІЛКА» у власних населених пунктах. Об'єднуючи під брендом з позитивною репутацією існуючі продовольчі банки «ТАРІЛКА» і долучаючи нові, які повністю розділяють цінності і принципи діяльності Асоціації, Асоціація прагне співпрацювати з міжнародними компаніями та організаціями, залучаючи в Україну матеріальні, гуманітарні та інформаційні ресурси для боротьби з голодом і для зменшення харчових відходів.

3.2. Рекомендації щодо відкриття і організації діяльності продовольчих банків «ТАРІЛКА» в Україні

У своєму розвитку як продовольчого банку ГО «ТАРІЛКА» пройшла три операційні моделі. Вибір кожної з них та перехід з однієї на іншу були зумовлені наявними ресурсами в організації.

Так, на початку своєї діяльності, не маючи ще власного приміщення, а потім збираючи кошти та проводячи ремонтні роботи у приміщенні, наданому в оренду Львівською міською радою, ГО «ТАРІЛКА» збирала навколо себе з одного боку – партнерів з числа виробників і дистриб'юторів продуктів харчування, а з іншого – благодійні та громадські організації, які допомагали потребуючим. Так, зокрема, було створене неформальне об'єднання благодійних організацій у Львові. У даній операційній моделі ГО «ТАРІЛКА» виступала зв'язковою ланкою – комунікатором – між тими, хто міг дати продукти харчування, і тими, хто міг їх безпосередньо розповсюдити серед людей із соціально незахищених верств населення, які потребували допомоги.

Новостворений продовольчий банк «ТАРІЛКА» як благодійний фонд чи громадська організація може починати свою діяльність саме як комунікатор між представниками бізнесу та громадським сектором (рис. 3.2.1).

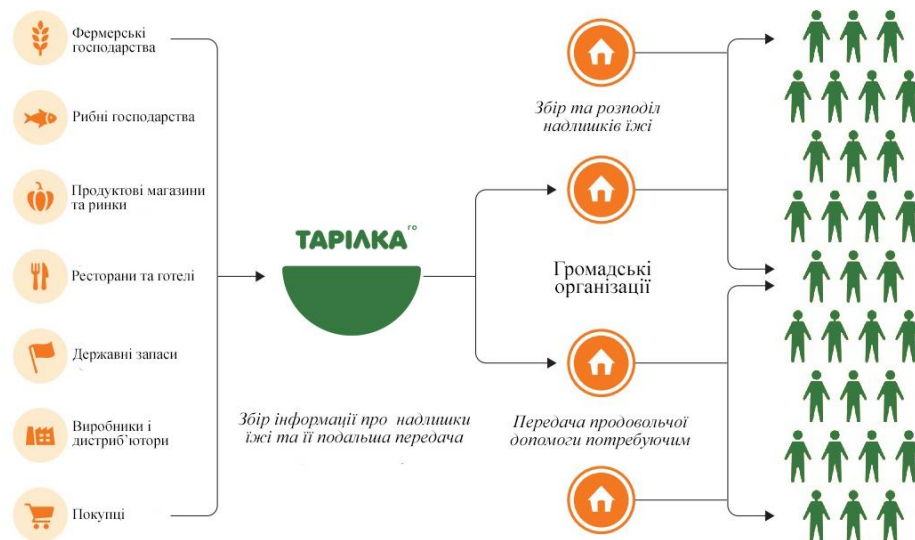

Рис. 2.3.1. Модель роботи продовольчого банку як комунікатора між бізнесом та громадським сектором

Джерело: розроблено автором

На наступному етапі свого становлення, маючи у розпорядженні комунальне приміщення, яке можна було використовувати як склад, поки ремонтні роботи ще не були завершені, ГО «ТАРІЛКА» почала самостійно збирати продукти харчування на межі терміну придатності і передавати їх благодійним організаціям з метою подальшої передачі потребувачим.

Не маючи ще власного автомобіля для здійснення збору продуктів харчування у дистриб'юторів та виробників, волонтери ГО «ТАРІЛКИ» їздили і збирали ці продукти на власних транспортних засобах, переважно – автомобілях. Це дало змогу почати вести облік продукції, яку ті передавали, а також облік кількості продукції, яка передавалась кожній окремій організації. Ті, у свою чергу, почали звітувати про передачу отриманих від ГО «ТАРІЛКА» продуктів харчування потребувачим, що допомогло зробити весь процес надання допомоги потребувачим більш прозорим.

Будучи посередником між представниками бізнесу і громадським сектором у ланцюжку доставки продуктів харчування на межі терміну придатності людям, які боролись з голодом, ГО «ТАРІЛКА» отримала змогу обчислювати кількість врятованої від сміттєзвалища надлишкової їжі та кількість потребувачих, які зрештою отримували допомогу (рис. 3.2.2).

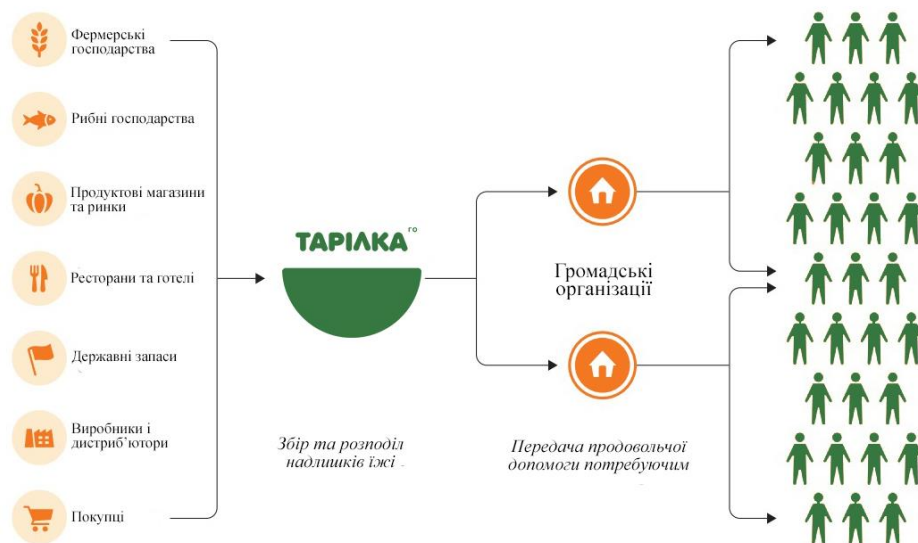

Рис. 3.2.2. Модель роботи продовольчого банку як посередника між бізнесом та громадським сектором

Джерело: розроблено автором

Завершивши ремонтні роботи у приміщенні, наданому в оренду, ГО «ТАРІЛКА» почала сортувати зібрані продукти харчування, фасувати продуктові набори і видавати їх безпосередньо потребуючим (рис. 3.2.3).

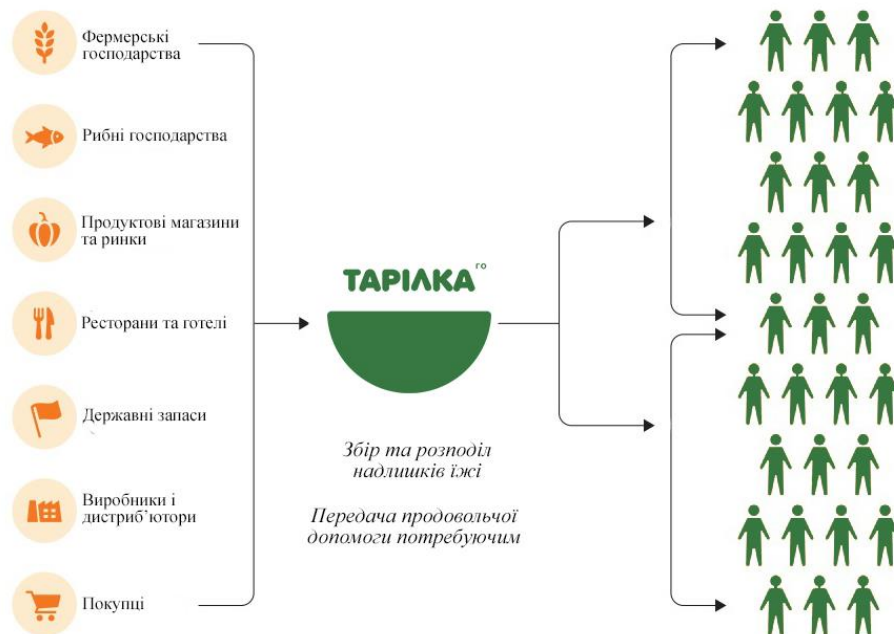

Рис. 3.2.3. Модель роботи продовольчого банку як надавача допомоги безпосередньо потребуючим

Джерело: розроблено автором

Полегшенню процесу збору надлишкової їжі сприяло те, що вдалось зібрати благодійні кошти і придбати автомобіль. Разом з тим постала потреба у волонтері-водієві, а також у коштах для купівлі пального. Основним інструментом для збору благодійної підтримки став фандрейзинг, а оскільки благодійникам важливо розуміти і ще краще – бачити, на що йдуть їхні благодійні кошти, то були також створені сторінки у соціальних мережах Facebook та Instagram і в команду доєднався ще волонтер, який готував і публікував контент, а також проводив фандрейзингові кампанії.

Для реєстрації потребуючих і їх виклику на видачу продуктивних наборів у порядку черги був долучений волонтер у кол-центр і розроблена Excel таблиця, в якій фіксуються дані: ПІБ, соціальний статус, контактний номер телефону, дата останнього отримання продуктового набору. Обов'язковою умовою для отримання продуктової допомоги є саме підтвердження соціального статусу

людини, що потребує допомоги. Так, було визначено, що допомогу у продовольчому банку «ТАРІЛКА» можуть отримати:

- пенсіонери;
- члени багатодітних сімей;
- сироти;
- люди з інвалідністю;
- ліквідатори аварії на ЧАЕС;
- учасники АТО та ООС, військові російсько-української війни.

Після трьох років існування організації, задля забезпечення функціонування ГО «ТАРІЛКА» як продовольчого банку, волонтери працюють за такими напрямками: центр видачі їжі та логістика; PR та комунікація; HR та волонтери; розвиток партнерств; фінанси та фандрейзинг; робота з донорами; екологічні проєкти (рис. 3.2.4).

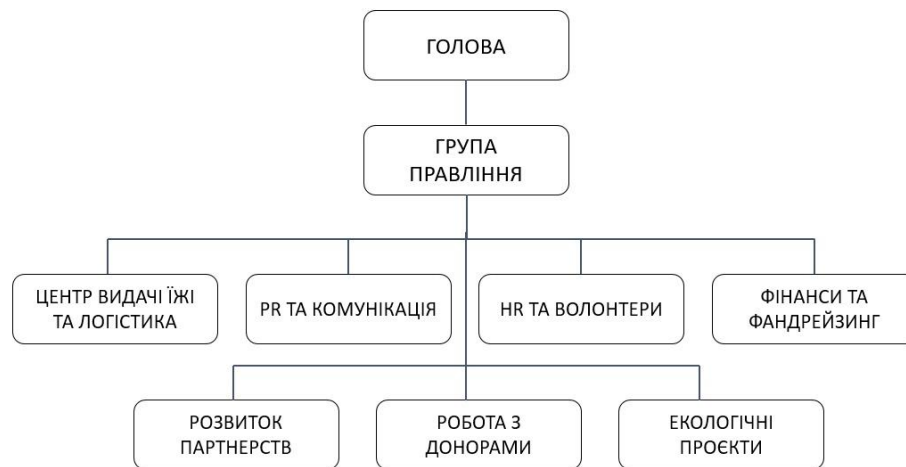

Рис. 3.2.4. Організаційна структура продовольчого банку «ТАРІЛКА»

Джерело: розроблено автором

Аналізуючи етапи розвитку ГО «ТАРІЛКА» як продовольчого банку, для відкриття та організації діяльності нових продовольчих банків «ТАРІЛКА» рекомендується дотримуватись такого початкового плану дій:

1. Зібрати ініціативну групу, визначити керівників напрямків та сформувати команди волонтерів
2. Зареєструвати благодійний фонд або громадську організацію «ТАРІЛКА» з ознакою неприбутковості у своєму населеному пункті

3. Підготувати презентацію про організацію для зацікавлення і залучення партнерів до нашої діяльності
4. Проінформувати місцеві ГО про можливість співпраці і залучення до волонтерства
5. Домовитись з місцевою радою про виділення у користування на пільгових умовах комунального приміщення і підписати необхідні договори
6. За необхідності провести ремонтні роботи, залучивши до цього кошти і ресурси місцевих будівельних (і не лише) компаній

Коли команда буде готова, можна приступати до наступних завдань:

1. Налагодження партнерських зв'язків з продуктовими магазинами і виробниками продуктів харчування для безкоштовних поставок харчів.
2. Запуск і ведення соціальних мереж Facebook та Instagram, пошук партнерів з числа ІТ-компаній для написання сайту або волонтерів для запуску сайту на платформі-конструкторі.
3. Фандрейзинг коштів на купівлю б/у авто або домовитись про безоплатну передачу чи оренду б/у авто на потреби організації для щоденного збору продуктів від магазинів-партнерів.
4. Формування волонтерської команди для щоденного сортування продуктів, формування продуктових наборів і видачі їх потребуючим.
5. Налагодження роботи кол-центру і прийому заявок на отримання допомоги
6. Офіційне відкриття із запрошеними представниками СМР і партнерів з бізнесу і громадськості та представників ЗМІ

Отже, спираючись на наші рекомендації, небайдужі активісти можуть розпочати діяльність продовольчого банку у своєму населеному пункті, рухаючись від однієї моделі роботи продовольчого банку до іншої і поступово стаючи все більш організаційно сильнішими і вкладаючи свій внесок у боротьбу з голодом і зменшенням кількості харчових відходів в Україні.

3.3. Рекомендації щодо правового регулювання діяльності продовольчих банків в Україні

Як уже зазначалось, аналіз українського законодавства показав, в Україні відсутні спеціальні нормативно-правові акти, які б визначали правовий статус особливого виду неприбуткових організацій як «продовольчі банки», також відсутні важелів впливу на суб'єктів господарювання, які б стимулювали їх співпрацювати із такими організаціями задля зменшення харчових відходів.

Одним зі шляхів розв'язання цієї проблеми все ж таки є напрацювання окремого законопроекту, де визначити статус продовольчих банків та їх участь у раціональному та розумному споживанні продуктів харчування та перерозподілу надлишків не спожитої їжі.

Питання запровадження в Україні європейської системи більш раціонального й ефективного використання харчових продуктів через мережу «продовольчих банків» вже поставало. Першою спробою врегулювати це питання стало розроблення законопроекту «Про продовольчі банки» (реєстраційний номер №2209 від 22.09.2006).

Законодавці вперше визначили поняття «Продовольчого банку» як неприбуткової суспільно-корисної непідприємницької організації, основною статутною метою діяльності якої є накопичення продовольчих ресурсів для їх подальшого постачання благодійним та/або громадським чи іншим непідприємницьким організаціям, для їх безкоштовної реалізації серед фізичних осіб, окремих соціально-вразливих груп населення з якими безпосередньо працюють ці організації.

Даний законопроект визначає «Продовольчий банк» саме посередником між суб'єктами господарювання, що безоплатно передають продукти харчування та між громадськими об'єднаннями чи благодійними фондами, які отримують таке продовольство для подальшої передачі потребуючим. Таке визначення звужує сфери діяльності для продовольчих банків та ставить обмеження щодо можливості самостійно розпоряджатись отриманими продуктами харчування.

Вважаємо, що доречним було б визначити «Продовольчий банк» як добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права, основною статутною метою діяльності яких є накопичення продовольчих ресурсів від операторів ринку харчових продуктів для їх подальшої безкоштовної передачі потребувачам із соціально вразливих верств населення, а також Збройним Силам України та підрозділам територіальної оборони України, внутрішньо переміщеним особам, власними силами або із залученням благодійних та/або громадських об'єднань відповідно до їх статутної діяльності.

У Законі України «Про Продовольчі банки» Оператором ринку харчових продуктів слід вважати суб'єктів господарювання, які провадять діяльність з метою або без мети отримання прибутку та в управлінні яких перебувають потужності, на яких здійснюється первинне виробництво, виробництво, реалізація та/або обіг харчових продуктів та які відповідають за виконання вимог законодавства про безпечність та окремі показники якості харчових продуктів. До операторів ринку належать фізичні особи, якщо вони провадять діяльність з метою або без мети отримання прибутку та займаються виробництвом та/або обігом харчових продуктів. Оператором ринку також варто вважати агропродовольчий ринок.

Продовольчими ресурсами слід вважати сукупність продуктів харчування рослинного, тваринного, морського походження придатних до споживання людиною в якості їжі без додаткової переробки, за винятком термічної чи іншої обробки перед безпосереднім вживанням, що передаються оператором ринку харчових продуктів продовольчим банкам безоплатно для виконання статутних цілей.

Продовольчі банки повинні діяти на засадах рівності перед законом, рівноправності, добровільності, самоврядування, законності, гласності, доступності установчих документів, сприяння їх діяльності з боку держави.

Законодавство про продовольчі банки мало б складатися з Конституції України, Цивільного кодексу України, Закону України «Про продовольчі банки», Закону України «Про управління відходами», Закону України «Про

основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів», Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань», інших законів та нормативних актів органів виконавчої влади, ухвалених відповідно до цього закону та власної компетенції.

З метою створення сприятливого середовища для діяльності продовольчих банків, органи місцевого самоврядування можуть в межах власної компетенції ухвалювати місцеві нормативні акти, щодо надання податкових чи інших пільг для продовольчих банків.

Робота Продовольчих банків, відповідно до Закону України «Про громадські об'єднання» та Закону України «Про благодійні організації», показала ефективність при набутті статусу юридичної особи та здійсненні своєї діяльності на підставі власного Статуту. Тому, вважаємо доцільним набуття Продовольчим банком статусу юридичної особи та ведення ним своєї діяльності на підставі власного установчого документу – Статуту, який затверджується на установчих зборах засновників.

У Статуті Продовольчого банку повинні бути такі обов'язкові відомості:

- найменування та за наявності – скорочене найменування;
- мета (цілі) та напрями його діяльності;
- порядок набуття і припинення членства (участі) у Продовольчому банку, права та обов'язки його членів (учасників);
- повноваження керівника, вищого органу управління, інших органів управління (далі – керівні органи) продовольчого банку, порядок їх формування та зміни складу, термін повноважень;
- періодичність засідань і процедуру прийняття рішень керівними органами Продовольчого банку, у тому числі шляхом використання засобів зв'язку та використання електронних підписів;
- порядок звітування керівних органів Продовольчого банку перед його членами (учасниками);

- порядок оскарження рішень, дій, бездіяльності керівних органів Продовольчого банку та розгляду скарг;
- порядок надходження та передачі продовольчих ресурсів;
- порядок формування та оприлюднення звіту про діяльність;
- джерела надходження і порядок використання коштів та іншого майна Продовольчого банку;
- порядок створення, діяльності та припинення діяльності відокремлених підрозділів Продовольчого банку, у разі їх створення;
- порядок внесення змін до статуту;
- порядок прийняття рішення щодо саморозпуску або реорганізації, а також щодо використання його коштів та іншого майна, що залишилися після саморозпуску.

Продовольчі ресурси Продовольчого банку можуть формуватися за рахунок:

- безкоштовної передачі харчових продуктів від операторів ринку харчових продуктів;
- збору харчових продуктів під час публічних заходів Продовольчих банків;
- гуманітарної допомоги з боку міжнародних організацій та іноземних держав;
- продуктів з державного резерву;
- харчових продуктів, отриманих від фізичних осіб, що займаються безпосереднім їх вирощуванням;
- харчових продуктів, отриманих іншим законним шляхом на безоплатній основі.

Не повинні підлягати безкоштовній передачі Продовольчим банкам від операторів ринку харчових продуктів алкогольні та слабоалкогольні напої, інші продукти, що відносяться до категорії підакцизних товарів, енергетичні напої, жувальні гумки, готові страви з м'ясом (м'ясними виробами) і харчові продукти, споживчі властивості яких були втрачені, і/або які є непридатними для споживання. У свою чергу, державні органи влади з метою запобігання

можливих харчових отруєнь могли б встановлювати додатковий перелік харчових продуктів, що не можуть передаватись операторами ринку харчових продуктів Продовольчим банкам, або встановлювати особливий порядок їх передачі, зберігання та використання.

За належну якість харчових продуктів при передачі Продовольчим банкам зобов'язаний відповідати оператор ринку харчових продуктів. При цьому він зобов'язаний надати Продовольчому банку наявну та точну інформацію про харчові продукти відповідно до вимог законодавства, у тому числі порядок та вимоги до її транспортування, зберігання та поширення.

Якщо оператор ринку харчових продуктів вважає або має підстави вважати, що харчові продукти, які він безоплатно передав Продовольчому банку, не відповідають вимогам безпеки харчових продуктів, він повинен негайно розпочати процедури вилучення цих харчових продуктів. У такому випадку, Продовольчий банк негайно надає оператору ринку харчових продуктів усю наявну інформацію про споживачів чи інших осіб, яким така продукція передана, для вжиття ним усіх заходів задля відкликання від споживачів продуктів, що несуть чи можуть нести небезпеку.

У свою чергу, Продовольчий банк повинен забезпечити належну перевірку якості отриманих продуктів на підставі переданої інформації про продукти харчування від оператора ринку харчових продуктів та створити відповідні умови для перевезення, зберігання, що запобігають їх псуванню.

Оператори ринку харчових продуктів зобов'язані передавати Продовольчим банкам харчові продукти належної якості, термін реалізації яких ще не минув і є достатнім для того, аби продукти потрапили до споживачів до закінчення строку придатності. Безпечний харчовим продуктом вважається продукт, який не впливає шкідливо на здоров'я людини безпосередньо чи опосередковано за умов його виробництва та обігу з дотриманням вимог санітарних заходів та споживання (використання) за призначенням.

Важливою є дата «Вжити до» (кінцевий термін споживання) – граничний термін (календарна дата) споживання харчових продуктів, які через свої

мікробіологічні властивості є швидкопсувними, визначена оператором ринку харчових продуктів, відповідальним за інформацію про харчовий продукт, після спливу якої продукт може вважатися небезпечним для здоров'я людини.

У свою чергу, мінімальний термін придатності харчового продукту – дата, до настання якої характеристики харчового продукту залишаються незмінними у межах, визначених оператором ринку харчових продуктів, відповідальним за інформацію про такий харчовий продукт, за умови його зберігання відповідно до вимог, встановлених таким оператором ринку. У даному випадку оператори харчових продуктів повинні враховувати різницю між цими термінами та надати належну інформацію Продовольчому банку, для визначення останнім часу необхідного від отримання харчових продуктів до передачі їх споживачу.

Продовольчий банк мають право відмовитись від отримання харчових продуктів, якщо до закінчення терміну придатності продукту залишається час, недостатній для його передачі споживачу.

У червні 2022 року прийнято Закон України «Про управління відходами» № 2320-ІХ, що визначає правові, організаційні, економічні засади діяльності щодо запобігання утворенню, зменшення обсягів утворення відходів, зниження негативних наслідків від діяльності з управління відходами, сприяння підготовці відходів до повторного використання, рециклінгу і відновленню з метою запобігання їх негативному впливу на здоров'я людей та навколишнє природне середовище. Набрання чинності цього Закону відбудеться 09.07.2023.

У цьому Законі визначені заходи запобігання утворенню відходів. Одним із таких є зменшення обсягів утворення відходів харчових продуктів у роздрібних та інших торговельних мережах, закладах громадського харчування та домогосподарств (пункт 11 частини 1 статті 5 Закону України «Про управління відходами» №20.06.2022 № 2320-ІХ). Було б ефективним застосувати практику європейських країн щодо залучення закладів громадського харчування до співпраці з продовольчими банками не лише на добровільних умовах, але й у примусовому порядку.

Тому, у межах реалізації пункту 11 частини 1 статті 5 Закону України «Про управління відходами» №20.06.2022 № 2320-IX доцільно зобов'язати операторів ринку харчових продуктів, які здійснюють свою господарську діяльність у роздрібних та інших торговельних мережах (закладах) площею понад 400 кв.м. та дохід від якої становить не менше 70% виторгу від реалізації всіх товарів, в обов'язковому порядку укладати договір про співпрацю із продовольчими банками, що зареєстровані відповідно до вимог чинного законодавства і здійснюють свою статутну діяльність щодо безоплатної передачі продовольчих ресурсів, які відповідають вимогам харчового законодавства, їх безпечності, однак не призначені для продажу, зокрема у зв'язку із дефектами зовнішнього вигляду, пакування, чи терміну споживання продукту, близького до завершення.

Оператори ринку харчових продуктів можуть самостійно обирати Продовольчий банк та визначати умови співпраці між ним. Однак термін дії такого договору не може бути менший ніж 6 місяців, а об'єм безоплатно переданих продуктів харчування Продовольчому банку не менше 60% від продукованих харчових відходів за 1 місяць роботи торговельної мережі.

Продовольчий банк посвідчує факт приймання харчових продуктів від оператора ринку харчових продуктів підписом відповідальної особи та печаткою юридичної особи на Акті приймання-передачі продовольчої допомоги для безкоштовного розподілення, відповідно до укладеного договору, що є підставою для отримання пільг по оподаткуванню, встановлених податковим законодавством як для Продовольчого банку, так і для оператора ринку харчових продуктів.

Окрім цього, варто зобов'язати операторів ринку харчових продуктів спільно із Продовольчим банком проводити освітні та інформаційні кампанії для відвідувачів торговельних мереж (закладів) з питань раціонального поводження з харчовими продуктами та протидії утворенню харчових відходів. Такі заходи повинні відбуватися спільно із Продовольчим банком не рідше одного разу на рік. Продовольчі банки можуть на території торговельного закладу оператора

ринку харчових продуктів, з яким укладено договір про співпрацю, розміщувати інформаційні стенди, розповсюджувати інформаційні матеріали, листівки, газети тощо. Також варто надати можливість Продовольчим банкам збирати харчові продукти під час проведення публічних акцій по збору продуктів серед фізичних осіб, що закупають продукти для власного споживання у торговельній мережі (зкладах) населених пунктів.

Для проведення публічних акцій по збору харчових продуктів Продовольчий банк повинен отримати дозвіл та погодити з оператором ринку харчових продуктів місце розміщення контейнерів для збору продуктів, дату, час та термін такого збору. Організатори публічного збору продуктів, оголошують доступним для них способом про час, мету збору продуктів, приблизний перелік продуктів, що приймається продовольчим банком від фізичних осіб, а також про адреси закладів торгівлі, в яких організуються пункти збору продуктів.

Продукти в місцях їх збору повинні прийматися виключно в упакованому вигляді і лише ті, що куплені в торговельному закладі, біля якого встановлено пункт збору, та які відповідають вимогам до якості продуктів харчування. Також Закон України «Про продовольчі банки» мав би врегульовувати відносини Продовольчих банків із набувачами продовольчих ресурсів та безпосередньо споживачами продовольчих ресурсів.

Набувачем продовольчих ресурсів від продовольчого банку варто визначити неприбуткову організацію приватного права (громадське об'єднання, благодійну організацію), що отримує продовольчі ресурси від продовольчих банків, для їх безкоштовної реалізації серед фізичних осіб окремих соціально вразливих груп населення, робота з якими відноситься до її статутної діяльності.

Споживачем продовольчих ресурсів від продовольчого банку варто визначити фізичну особу, що безоплатно отримала продовольчу допомогу від Продовольчого банку чи набувача продовольчих ресурсів. Продовольчий банк відповідно до своєї статутної діяльності, визначення цілей та мети діяльності, можливості та способів їх реалізації, може безпосередньо своїми власними силами та засобами передавати продовольчі ресурси споживачам чи із

залученням набувачів продовольчих ресурсів. Така співпраця може мати довготривалий характер і здійснюватися відповідно у межах укладеного договору про співпрацю, в якому визначаються права та обов'язки сторін.

Варто також передбачити право Продовольчого банку на проведення контролю за розподілом продуктів набувачами продовольчих ресурсів серед споживачів продовольчої допомоги. Будь яка передача продовольчих ресурсів з Продовольчого банку організації-набувачу зі статусом юридичної особи на разовій основі здійснюється за її письмовою заявкою.

Окрім цього, Продовольчий банк, у випадку виявлення зловживань з боку набувача продовольчої допомоги допущених при розподілі продуктів, а також коли діяння набувача призвели до псування продуктів, може вимагати відшкодування завданих збитків у розмірі вартості переданих продуктів харчування та понесених витрат на перевезення та зберігання цих продуктів.

Отримання харчових продуктів як гуманітарної допомоги від іноземних держав та міжнародних організацій Продовольчими банками варто здійснювати відповідно до Закону «Про гуманітарну допомогу».

Продовольчі банки для виконання статутних завдань можуть мати на праві власності кошти, цінні папери, у тому числі акції, та інше майно (будинки, споруди, земельні ділянки, обладнання, транспорт тощо), за винятком майна, набуття якого забороняється законами України. У свою чергу, джерелами формування майна продовольчих банків можуть бути: кошти або майно передане засновниками у власність продовольчому банку; членські, вступні або річні внески, якщо це передбачено статутом; добровільні пожертвування у вигляді коштів чи майна від фізичних та/або юридичних осіб, а також майна переданого у користування чи оренду; гранти, кошти державного чи місцевого бюджету, отримані на підтримку програм продовольчого банку по реалізації державних чи місцевих соціальних програм, державні дотації чи субсидії у випадках передбачених законодавством; майно придбане за рахунок власних коштів.

Майно, отримане Продовольчими банками у вигляді харчових продуктів, повинне мати спеціальний статус та використовуватися виключно для

безкоштовного розподілу відповідно до його статутних завдань. Кошти та майно, отримане Продовольчим банком на законних підставах, може використовуватися для створення відповідної інфраструктури банку, необхідної для отримання, зберігання, сортування та розподілу продовольчих ресурсів, на оплату праці працівникам Продовольчого банку та компенсаційних виплат волонтерам чи іншим особам, що залучаються банком.

Проект Закону України «Про продовольчі банки» також мав врегульовувати відносини щодо звітування та оприлюднення результатів діяльності Продовольчих банків. Так не менше одного разу на рік не пізніше 01 березня поточного року Продовольчий банк оприлюднює звіт про свою діяльність за попередній календарний рік на своєму офіційному сайті.

У звіті повинна міститись інформація про операторів ринку продуктів харчування з якими укладені договори про співпрацю, кількість переданих харчових продуктів продовольчому банку, інформація про проведені інформаційні заходи, у тому числі спільно із операторами ринку продуктів харчування, кількість розподілених харчових продуктів між споживачами та або набувачами продовольчої допомоги. Дана інформація не може бути обмеженою та повинна надаватися будь якій зацікавленій стороні в межах Закону України «Про звернення громадян».

Варто також передбачити можливість Продовольчих банків входити до складу міжнародних неприбуткових організацій, що займаються питанням безкоштовного збору та розподілу харчових продуктів, виконувати з ними спільні проекти та програми як в Україні так і за її межами відповідно до законодавства України та міжнародних договорів що набрали законної сили.

Дані рекомендації щодо правового регулювання діяльності продовольчих банків в Україні можуть спростити роботу Продовольчих банків в Україні і допомогти їм ефективніше зменшувати кількість харчових відходів і боротись з голодом, передаючи потребуючим надлишкову їжу.

ВИСНОВКИ

Аналіз досліджень міжнародних організацій визначив, що продовольчі банки є некомерційними організаціями, модель діяльності яких залежить від соціальної економічної ситуації в країні, в якій вони функціонують, а також від потреб населення, якому вони допомагають. Виникнення таких організацій – це відповідь на парадоксальну глобальну проблему людства: голоду – з одного боку, і харчових відходів – з іншого.

Встановлено, що продовольчі банки в усьому світі працюють за однією із трьох операційних моделей: Warehouse Model, за якою продовольчий банк утримує склад, де він зберігає продукти харчування, які потім передає організаціям, які безпосередньо передають їх потребуючим; Prepared Food Recovery Model – модель розподілу готової їжі, за якою швидкопсувні продукти збираються продовольчим банком і доставляються організаціям, які розподіляють їх серед потребуючих упродовж одного дня; Virtual Model - віртуальна модель, за якою продовольчий банк виступає як сполучна ланка між донорами продуктів харчування та громадськими організаціями.

Аналіз міжнародних досліджень підтверджує, що діяльність продовольчих банків сприяють зменшенню органічних відходів та боротьбі з голодом серед потребуючих верств населення. Продовольчі банки стають все більш необхідними, оскільки в останні роки продовольча безпека зростає до найвищого рівня за десятиліття. Зважаючи на прогнозоване зростання кількості населення на планеті, а також збільшення кількості харчових відходів і нерівномірний доступ до продуктів харчування різних категорій населення у різних країнах світу, збереження надлишків харчових продуктів, щоб нагодувати голодних, зберегти ресурси та зміцнити продовольчі системи, може допомогти підвищити глобальну продовольчу безпеку в найближчі десятиліття. Продовольчі банки мають вирішальне значення у вирішенні цих завдань.

В результаті аналізу законодавчих ініціатив ЄС та законодавчих актів країн Європи встановлено, що європейські практики поводження із надлишками

продуктів харчування є ефективними, сприяють розвитку продовольчих банків та виконанню ними цілей їхньої діяльності.

Аналіз законодавства України виявив відсутність не законодавчому рівні трактування такого поняття «продовольчий банк» та відповідних правил і процедур, що ускладнює роботу організацій, які визначають себе як продовольчі банки. Відсутня відсутність в Україні будь-яких державних чи регіональних важелів впливу на суб'єктів господарювання, у тому числі й відсутність фінансової мотивації у вигляді пільг, дотацій чи зменшення розміру сплати податків, що не сприяє ефективній співпраці між продовольчими банками та бізнесом щодо передачі надлишків продуктів харчування. Їхня співпраця здійснюється сьогодні виключно з урахуванням соціальної відповідальності та особистого бажання кожного окремого представника бізнесу. Тому продовольчі банки як в правовому полі, так і в українському суспільстві ще досі асоціюються лише із безоплатною допомогою потребуючим продуктами харчування, а не із засобом ефективного зменшення харчових відходів.

Аналіз діяльності продовольчих банків у країнах Європи виявив, що в Європі продовольчі банки є поширеною практикою боротьби із харчовими відходами і голодом серед населення. Встановлено також, що більшість європейських продовольчих банків надають перевагу роботі у форматі посередників, тобто передають зібрану надлишкову їжу іншим організаціям, які вже безпосередньо займаються її поширенням серед людей, що опинились у складних життєвих обставинах. В Україні існуючі продовольчі банки «ТАРІЛКА» здійснюють адресну продовольчу допомогу, передаючи продуктові набори безпосередньо потребуючим.

Аналіз діяльності ГО «ТАРІЛКА» як продовольчого банку та проведене соціологічне дослідження виявили, що в Україні існує нагальна потреба в активному розвитку мережі продовольчих банків «ТАРІЛКА» для зменшення кількості харчових відходів і для використання надлишкової їжі для допомоги людям, що страждають від голоду. Також обґрунтовано роль співпраці

продовольчих банків із представниками бізнесу, влади та громадського сектору для підвищення ефективності діяльності продовольчих банків.

Створення Асоціації продовольчих банків України «ТАРІЛКА» – це новий рівень можливостей для співпраці і партнерства як з українськими представниками бізнесу, влади і громадськості, так і міжнародними, з подальшим поширенням культури продовольчих банків в Україні і допомоги потребуючим, число яких у зв'язку з війною лише зростає, а їхні життєві обставини – погіршуються.

Розроблений в межах роботи статут Асоціації є основоположним документом цієї організації, який основною метою діяльності АПБУ «ТАРІЛКА» визначає підтримку діяльності громадських об'єднань та благодійних організацій, що накопичують продовольчі ресурси і засоби особистої гігієни і передають їх потребуючим із соціально вразливих верств населення, а також Збройним Силам України та підрозділам територіальної оборони України, внутрішньо переміщеним особам.

Підготовлені в межах роботи рекомендації щодо відкриття і організації діяльності продовольчих банків «ТАРІЛКА» в Україні допоможуть активістам, зацікавленим у боротьбі з проблемами голоду та органічних відходів відкрити та розвивати свої благодійні фонди чи громадські організації у форматі продовольчих банків у своїх населених пунктах.

Підготовлені в межах роботи рекомендації щодо правового регулювання діяльності продовольчих банків в Україні враховують потреби організацій, що працюють у форматі продовольчих банків, у висвітленні понять і процедур, які сприятимуть підвищенню ефективності їхньої роботи. Ці рекомендації ляжуть в основу розробки нового законопроекту про продовольчі банки в Україні, який ініціюватиме Асоціація продовольчих банків України «ТАРІЛКА».